

«Махуэку»

4-нэ нап.

Хэт и бзэм нэхъ xyaklyapa?

4-нэ нап.

ЦИК.РФ

Nº5 (24.599)

2024 гъэм щІышылэм (январым) и 18, махуэку

Тхьэмахуэм щэ къыдокІ

И уасэр зы тумэнщ

Іэнатіэр ирагъэфіакіуэ

«Хэку цІыкІур Урысейм и къарущ» **Іулыджыр къэрал псом къыщыІэ-** дзахэм я Іэтащхьэу мин 7,5-м щІигъу. тынырщ, а псори цІыхухэм, жылагъуэм, къэралым папщіэ зэрылажьэр хьэкъ муниципалитетхэм я унафэщі 50-м щіигъу. шІынырщ.

гъэкъуэныр зэрыарар.

Мыпхуэдэ зэхуэс иджы япэу къызэраяпэ урысейпсо муниципальнэ зэхыхьэу гъэпэщауэ аращ, Президентым и унамы махуэхэм Москва щекіуэкіым фэкіэ, ар и пщэ дэльщ Щіыпіэ самоупращы ащ УФ-м и Президент Путин Влади- вленэм зегъэужьыным к э урысей псо асмир. Зэlущіэм и къалэн нэхъыщхьэр социацэм. Зэхыхьэм щызэхуэсащ мунимуниципальнэ къулыкъущіапіэхэм щы- ципальнэ районхэм, къалэ округхэм, лажьэхэр зэкъуигъэувэу абыхэм я къалэ цІыкІухэм, къуажэхэм, жылэ пхы-

> Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм икlащ «Иужьрей илъэсхэм Урысейм и Прези-

дентым щІыпІэ самоуправленэм и уна-ЗЭІУЩІЭМ кърихьэліахэм щепсалъэм фэщіхэм я пщэрылъхэм нэхъри къыхе-Президентым къыхигъэщащ муници- гъахъуэ, абы къыхэкІыу, я Іэзагъым зепальнэ лэжьакіуэхэм я къалэныр псом гъэужьыпхъэщ. Си фіэщ мэхъу «Хэку нэхърэ зэрынэхъ гугъур, сыт щхьэкІэ цІыкІур Урысейм и къарущ» урысейпсо жып эмэ. абыхэм я дежш къэрал муниципальнэ зэхыхьэм Путиным шигъэ властымрэ ціыхухэмрэ я зэпыщіэныгъэр белджыла къалэнхэм, гупсысэхэм, жэркъыщежьэр. Апхуэдэуи игъэбелджылащ дэмхэм а ІэнатІэр куэдкІэ нэхъ лъэщ щІыналъэхэм иджыпсту я къалэн нэ- купщІафІэ зэращІынур, абы къэралым дејукузи и имухіа снехтед усопідши пожех ухеуї ед при у помухіа у хэтхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ защІэ- зэрыригъэфІэкІуэнур», - жиІащ КъБР-м и Іэташхьэ Кіуэкіуэ Казбек.

Лъэпкъ пэхуэщІэхэм

щызекІуэ

гъыщэхэр (индексыр) зы-

гъэувхэм. 2023 гъэм и щІы-

шылэ - дыгъэгъазэ мазэхэм

къриубыдэу, а лъэныкъуэм-

кІэ промышленностым и ин-

дексыр проценти 103-м

фіэкіыну щогугъ, экономикэ

хьэпшып 17-м ящыщу 13-м

ирахьэлІа лэжьыгъэхэр про-

центи 10-м щІегъу, ар илъэс

блэкІам елъытауэ, хуэди-

тІкІэ нэхъыбэщ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым жыг хадэ цІыкІум сабийхэм хэмкіэ къызэрагъэпэщащ. Ухуэныгъэмрэ ЖКХ-кіэ и папщіэ джэгупіэщіэхэр ща- Лъэс лъагъуэщіэхэр пхраминистерствэм и пресс-**Іуэхущіапіэм къызэритам-** гъуэншагъэр къызэрагъэкіэ, «Къалэ псэукіэр егъэ- пэщын мурадкіэ ахэр хьэфіэкіуэн» лъэпкъ пэхуэщізм ипкъ иткіз Налшык хэмкіз къращіыкіащ, къзкъалэм цІыхур куэду щызэхуэс и щІыпіэхэм ящыщу иджыри шы зэІузэпэш щІыным ехьэліа лэжьыгъэхэр къанэ щымыІзу

Абхъазым и цІэр зезыхьэ утыкум деж кхъуэщынхэм жыгыщІэ цІыкІухэр щрагъэтІысхьаш, цІыхухэм я тыншыпІэр къыхузэрагъэпэщу, тетІысхьэпІэхэмрэ пхъэнкІий идзыпіэхэмрэ щагъэу-

Милицэм и лэжьакІуэхэм я

Къыдэхъуліар мащіэкъым, дызэлэжьыни диіэщ радщ, гъэсыныпхъэхэр зэ-

Инвестицэ Іуащхьэмахуэ, Шэджэм, Бахъсэн щіына-

гъэуващ. Абыхэм я шына-

фэм къыхэщІыкІа плиткэ-

къэухьхэр ягъэуващ, уэзды-

Апхуэдэ лэжьыгъэхэр ще-

Ахэр зэфlагъэкlащ «Къа- щыжыну.

кіуэкіащ Шэджэм щіына-

лъэм и Звёзднэ къуажэми.

лэдэсхэм я псэукіэр егъэ-

фіэкіуэн» къэрал пэхуэщіэм

гъэхэр падзащ.

проектыш- лъэхэм ІуэхущІапІэщІэхэм хуэхэм я гугъу пщіымэ, Про- лэжьэн щыщіадзащ. Абы и фІыгъэкІэ ІэнатІэ 1000-м нэс къызэІуахащ.

хыхьэ «ПсэупІэмрэ къа-

лэхэм я теплъэмрэ» лъэпкъ

проектым тету икІи абы и

пщіантіитхурэ жыг хадэ

цІыкІумрэ зыхуей-зыхуэфІ-

шащ, уэздыгъэщІэхэр па-

дзащ, машинэ зекІуапІэхэм

шІэхэм япкъ иткІэ, дызы-

хыхьа илъэсым Звёзднэ

къуажэм Лениным и цІэр

зезыхьэ и уэрамым и лъэс

лъагъуэр иджырей мардэм

НАУРЫЗЫКЪУЭ Ислъам.

Унафэ щыІэщ а пэхуэ-

асфальт тралъхьащ.

къуажэм и

къызэрагъэпэ-

фІыгъэкІэ,

къитІасэу

Дызэрыт илъэсым дэнымрэ щэкІ къыщІэгьэкІы- хъуащ, хуащІэ Іуэхутхьэбнымрэ епха Іуэхущіапіэхэр зэхэр - процент 14-кіэ хэкъызэрагъэпэщыну я му- хъуащ.

рылажьэ Іэмэпсымэхэмрэ техникэмрэ зрагъзубгъунущ, унэлъащІэ, абдж къыщІэзыгъэкІ заводхэр, къинэмыщІхэр къызэІуахынущ. Абы и фІыгъэкІэ сом мелардым щІигъу мылъку къалэжьыфынущ, цІыху куэдым ІэнатІэ ягъуэтынущ. Гулъытэ хэха хуащі Тырныауз щыіэ вольфрам-молибден къыщіэхыпіэм, ар щіынальэр щІэгъэхуэбжьауэ зэлэжь, фіыкіэ зышыгугъ лъэныкъуэм хеубыдэ.

Зэхуэзахэр тепсэлъыхьащ ціыхухэр зыщіэупщіэ хьэпшыпхэми. Илъэс блэкІам къриубыдэу, зэкІэ къызэрабжамкІэ, сом мелард 292-м щІигъу и уасэ хьэпшып зэрагъэкІуэкІащ, ар илъэс блэкіам яхузэфіэкіам елъытауэ, проценти 112-рэ мэхъу. ЦІыхухэм яІэрыхьэ ерыскъыпхъэр 2022 гъэм елъытауэ процент 29-кІэ нэхъыбэ

япкъ иткІэ

зэфІагъэкІащ.

ПСАЛЪЭМ къыдэкІуэу, Къэбэрдей, Осетин уэрамхэр щызэхыхьэм деж щыт жыг хадэ цІыкІум иджырей мардэм къитіасэ уэздыгъэхэр падзащ, лъэс лъагъуэхэм плиткэхэр иралъхьащ, мывэхэмкіэ кърагъэтІылъэкІащ, къэкІыгъэ шхъуантІэхэр шагъэтІысаш. теплъэ дахэ иратащ.

Ди къуэш республикэхэм

Зыгъэпсэхуп эхэм дихьэххэр

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. 2023 (гъэм республикэм и курортхэм Пыху мелуани 2-рэ мини 103-рз щы ащ. Ипэ ита илъэсым нэхърэ ар проценти 10-кІэ нэхъыбэщ. Сыт щыгъуи хуэдэу, зыгъэпсэхупіэ ціэрыіуэхэу къонэж Домбайрэ Архъызрэ, апхуэдэуи «Медовые водопады», «Марэ».

КъШР-м туризмэмрэ курортхэмкІэ и министр Текеев Расул зэрыжиlащи, илъэс къэс зыгъэпсэхуакlуэхэм къахохъуэ, ар кърокіуэ бгы лыжэ курортхэр зэрефіакІуэм. Къапштэмэ, Домбай щыІэ къежэхыпІэхэр къагъэщІэрэщІэжри зрагъэубгъуащ, километр 1,18-рэ зи кІыхьагъ гъуэгу яухуащ. «Урысейм и бгыхэр-2023» лъэпкъ саугъэтыр къэхьыным теухуауэ щыта ІэІэтым къызэригъэлъэгъуамкІэ, Архъыз къэралым и бгы-лыжэ курорт нэхъыф у къалъытащ. РЖД ОАО-м щ ыгъуу турист мафІэгухэр яутІыпщащи, Ростов областымрэ Краснодар краймрэ икІыурэ Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм тыншу макіуэ абы зыщызыплъыхьыну хуей-

ФІым, зыужьыныгъэм хуэпабгъэу

АДЫГЕЙ. Мэзкуу къалэм и ВДНХ-м мы махуэхэм щекіуэкіащ «Хэку ціыкіур Урысейм и къарущ» урсейпсо муниципальнэ форум. Иджы япэу зы утыкум щызэхуэсащ къэрал псом и муниципальнэ ліыкіуэу мини 7.5-рэ.

АДЫГЭ Республикэм къыбгъэдэкІыу абы хэтащ АР-м и Іэтащхьэм и администрацэмрэ Министрхэм я Кабинетымрэ я унафэщі Свеженец Владимир, Щіыпіэ самоуправленэм и ІэнатІэхэм ядэлэжьэнымкІэ комитетым и унафэщІ КІэдыкІуей Руслан, «АР-м и муниципальнэ зэгухьэныгъэхэм я совет» ассоциацэм и тхьэмадэ Хьэткъуэ Хъызыр, апхуэдэуи республикэм и къалитІымрэ райони 7-мрэ я Іэтащхьэхэр. Псори зэхэту Адыгейм щыщу цІыху 28-рэ.

Зэхуэсым хэтхэм защыхуигъазэм, Кириенкэ Сергей къыхигъэщащ муниципальнэ къулыкъур къызэрыгуэкІ лэжьыгъэ мыхъуу, зыхуэдэр къэзыгъэлъагъуэу зэрыщытыр, махуэ къэс фІым, зыужьыныгъэм хуэпэбгъэн зэрыхуейр.

Форумым и зы махуэм екіуэкіащ зэіущіэу, стіол хъурейуэ 32-рэ, лекцэ 25-рэ.

Іуэхум гъэщІэгъуэн куэдкІэ къыпищащ. «Муниципальнэ практикэ-2023» зэпеуэм щытекІуахэр ягъэлъэпІаш.

Зэпеуэхэм хэтынущ командэ 14

АБХЪАЗ. Республикэм Къызэрымыкіуэ щытыкіэхэмкіэ и министерствэм и лэжьакіуэхэр Белоруссием кІуащ, Бобруйск къалэм и исполкомым и унафэщіым иригъэблагъэри. Ахэр хэтынущ мафіэсгъэчнкіыфі-къегъэлакіуэ къудамэхэм я зэпеуэ зэіухам. Гупым я унафэщіщ министрым и къуэдзэ, генерал-майор Делибалтян Тигран.

БЕЛОРУССИЕМ къегъэлакіуэм и махуэм хуэгъэпсауэ илъэс къэс щІышылэм и 17 - 20-хэм Бобруйск щрагъэкіуэкі зэпеуэм волейболымкіэ, футбол ціыкіумкіэ, мафіэсгъзункіыфі спорт лізужьыгъузхэмкіз я зэфіэкі щагъэлъэгъуэнущ Абхъазым, Белоруссием, Урысейм, Осетие Ипщэм я командэ 14-м.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Налшык и уэрамхэм автобусыщ Іэхэр къыдохьэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым къы Іэрыхьащ ціыхухэр къызэрырашэк автобусу 19. Ахэр трагъзувэнущ Налшык къалэм и уэрамхэм. Иджыри апхуэдэ автобусу 25-рэ мазае мазэм и япэ Іыхьэм къа-Іэрыхьэнущ.

КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек зригъэлъэгъуащ ШІыналъэм и зыужыныгъэмкІэ фондыр я дэІэпыкъуэгъуу казначей кредит щхьэхуэкІэ сом мелуан 400 зыщата транспортыр. Апхуэдэ унафэр къыщащтауэ щытащ Пра-ЩІыналъэ вительствэм зыужьыныгъэмкІэ и ко- щыщІагъэкІа миссэм и президиумым нэ- 9», ПАЗ Вектор NEXT автогъабэ мэкъуауэгъуэ мазэм бусхэр цІыхухэм я тыниригъэкІуэкІа зэІушІэм.

граммэм ипкъ иткіэ къа- къищынэмыщіауэ, Іэрыхьа, къэралым къы- узыншагъэм къимыхьхэм- нущ.

«Ситимакс шыпіэм хуэщіащ, кондици-«Доступная среда» про- онеркІэ къызэгъэпэщащ,

кІи итІысхьэгъуафІэ-къикІыжыгъуафІэу щытщ.

Апхуэдэу транспортыщіэм гъуэгупщіэр ахъшэ ІэрылъхьэкІэ мыхъуу, картэкІэ епту Іуэхур зэтраублэ-

Местижд в мехеІЛ хэпщІыкІыу кІэроху

хъыщхьэр ціыхухэмрэ абыхэм я узын- псэукіэр зэрефіакіуэрш. шагъэмрэщ. 2023 гъэм ди республикэм лэжьыгъэшхуэ щрагъэкіуэкіащ медиушныт мехухы дыхухеу сниц хуащІзу зэтеухуэным, узыншагъэр щрагъэф ак уэ Туэхущ ап эхэр зыхуей хуэгъэзэным, медицинэм и ІэмалыщІэхэр ди деж къыщагъэсэбэпыфу зэтеухуэным, медицинэм и лэжьакіуэхэр гъэхьэзырыным, ціыхухэр хушхъуэхэмкіэ къызэгъэпэщыным, ліэныгъэр гъэмэщіэным ехьэліауэ.

ИЛЪЭСЫМ и кІэм къызэригъэлъэгъуам тепщІыхьмэ, ліэхэм я бжыгъэр нэхъ мащіэ хъуащ. Ар псом япэу зи фіыщіэр піалъэ-палъэкІэрэ цІыхухэм я узыншагъэр къызэрапщытэрщ, медицинэ Іуэхутхьэб-

Сыт хуэдэ къэрали хэгъэгуи щагъэнэ- зэхэр сымаджэхэм и чэзум зэрагъуэтырщ,

Нэгъабэ я узыншагъэр къапщытащ цІыху мин 500-м, балигъи сабии хиубыдэу. ІэмалыщІэхэр къыщагъэсэбэп медицинэ

дэІэпыкъуныгъэ ягъуэтащ цІыху мини 6,5-м, абы щыщу зы миныр сабийщ. Лъэпкъ проектхэм я фІыгъэкІэ медицинэ ІуэхущІапІэхэр зыхуей-зыхуэфІкІэ зэ-

пэщ ящІащ. Медицинэ Іуэхущ Іап Іэу 4 – Куба, Эльбрус къуажэхэм амбулаторэ щащащ, Октябрьскэм - ФАП, Кэнжэ амбулаторэ щаухуэ. Узыншагъэр щахъумэ ІуэхущІапІэу 14-м зэгъэпэщыжыныгъэ лэжьыгъэхэр щекіуэкіащ, 9-р яухащ, 5-р мы илъэсым зэфІэкІынущ.

ДОХЪУШОКЪУЭ Синэ

ЕрыскъыхэкІыу къыщІагъэкІым хагъахъуэ

Урысей Мэкъумэш хозяйствэмкіэ пхъэщхьэмыщхьэрэ хадэи министерствэм иджыб- хэкІыу, лыхэкІрэ бдзэжьейуэ лагъэ къызэритамкіэ, 2023 банкіхэм иралъхьэм, сегъэм и мазэ 11-м къриу- мышкіэ дагъэм, нэгъуэщіхэбыдэу къэралым ерыс- ми щ рагъэгъуащ. къыщыщІакъыхэкІыу гъэк ам и куэдагъым хэхъуащ.

Псалъэм папщІэ, гъэшхэкіым, фошыгъум, Іэфіы-

Федерацэм кіэм, лыхэкіым, хьэжыгъэм, лъэхъэнэм хуэзэу промыш-

пІалъэм Зэпалъытыж къриубыдэу Балъкъэрым и мэкъумэш, ерыскъыхэкІхэм елэжь ІуэхущІапІэхэми апхуэдэ зэфІэкІхэр къагъэлъэгъуащ. А

леннэ индексыр проценти 101-рэ хъуащ. ГъэшхэкІыу къыщІагъэкІым и куэдагъым хэхъуащ: шхум процент 23-кІэ, шатащхьэм проценти 3,4-кІэ, кхъуеймрэ Къэбэрдей- кхъуейлъалъэмрэ - процент 13,8-кlэ. Лыхэкlхэм ящыщу нэкулъу ящІым хэхъуащ процент 22,4-кІэ. Крахмалу къыщІагъэкІар процент 35кІэ нэхъыбэщ, 2022 гъэм и иджы хуэдэ зэманым нэхъ-

ІэфІыкІэрэ макаронхэкІыу ди деж щагъэхьэзырар 2022 гъэм ящІам хуэдизщ. Пхьэщхьэмыщхьэ, хадэхэкІ консервхэри зытета бжыгъэхэм къытенэжащ.

къапщтэмэ, Зэрышыту Урысейм и ерыскъыхэк промышленностыр шэщ ауэ лэжьащ. Иджыпстуи, щыІэ щытыкІэм емылъытауэ, зеужь, ди ціыхухэр фіагъ лъагэ зиІэ шхыныгъуэхэмкІэ ирикъуу къызэрагъэпэщ.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Адыгэ Псалъэ Адыгэ Псалъэ adyghe@mail.ru apkbr.ru smikbr.ru

къэзылъыхъуэхэр икІи зэзыгъэщіэну хущіэкъухэр мащіэкъым. Мызыгъуэгум

газетым и щіэджыкіакіўэ-

хэр къызыщізупщіар Болгарием и Ліыхъужь Черке-

зов Стефанщ. Къэралыш-

хуэм и тхыдэм зи цІэр къыхэ-

адыгэхэм я дежкіэ къекіуэ-

зэхуајуэхур, жыпіэуи уегъэ-

ДИ лъэпкъым и нэгу щІэ-

ин дыдэр хэкукъутэращ. Ха-

мэщІым тыншыгъуэ къыща-

лъыхъуэу минищэ бжыгъэкІэ

кіуэ ди лъэпкъэгъухэр зыіуу-вэ Іэнатіэр гукіуэдыгъуэт - яб-

гына шІыпІэхэм къагъэзэжы-

ну Іэмал ямыІэу, къыщыщІи-

дза хэкухэм, Іэщым хуэдэу,

щызэрахуэу щытыкІэ бза-джэм ихуат. Уэсмэн пащты-

хьыгъуэр фІыуэ щыгъуазэт и

щІыгум къихьэ адыгэхэм

лыгъэкіэ къапэувын куэд зэ-

рыщымыІэм, ахэр илъэс пщІы

бжыгъэкІэ я лъахэ яхъумэжу

бийм зэрыпэшІэтам, зэуэным

зэрыхуэщІам. Абы къыхэкІыу

адыгэхэр и гъунапкъэ пхы-

дзахэм ихурт, пащтыхыым

иригъэкІуэкІ политикэр зы-

къэувхэм

имыщі ди ціыхухэм я гъа-

щіэхэмкіэ езым и зауэліхэр

ихъумэу. Абы иригъэкІуэкІ

зауэ кІэншэхэм адыгэ куэ-

дым я щхьэ халъхьащ. Куэд

дыдэ хэкІуэдащ, псалъэм и

хьэтыркіэ, Балканым щекіуэ-

Уэсмэн пащтыхыыгъуэм

куэд зэримыхьыжынур нахуэ

щыхъупар 1880 гъэхэращ:

Истамбылым къикІ унафэхэм

дэнэ щіыпіэкіи зыкъыщы-

паіэтырт, лъэпкъхэм я щхьэ-

хуитщІыжакІуэ бэнэныгъэм

нэхъри зиубгъурт. Псом хуэ-

мыду хъийм икІар Балкан

щІыналъэрат. Абы щыпсэу

лъэпкъхэр Іэпхлъэпх ищІын

мурадкіэ, 1880 гъэхэм па-

щтыхьыгъуэм залымыгъэкІэ

адыгэхэр абы игъакіуэу хуе-

жьащ. Захъумэжын папщІэ

гъуэгу техьэ ди лъэпкъэгъу-

гупышхуэ

кІа зауэ мыужьыхыжхэм.

щапэщІигъэувэу, хъымпІар

абдеж

Хэкум и къыщхьэщыжакІуэт

«Ди къэралым гъунэгъу щІыналъэм щригъэкІуэкІ дзэ Іуэхугъуэ хэхам хэту, ди сэлэтхэм, офицерхэм ящыщ куэдым ліыгъэрэ хахуагъэрэ къызыкъуах. А ліыхъужьхэр (нэгъуэщіу абыхэм уеджэфынукъым) я дамэпкъ зэтауэ, щхьэмыгъазэу щіозэу Донбассым, ди къэралым я ціыхухэм я щхьэхуитыныгъэм, я къаруи гъащ и щымысхьу. Хэкум и хъумакіуэ къэмылэнджэжхэм я гъащіэр щапхъэщ къытщіэхъуэ щіэблэхэм я дежкіэ. Абыхэм я деж щынэрылъагъущ урысей ціыхубэр я Іуэхущіафэрэ гупсысэкіэ зыхуэдгъадэ хъун шымыіэ хэкупсэу зэрыщытыр», - СВО-м теухуа и къэпсэлъэныгъэхэм ящыщ зым апхуэдэу щыжи ауэ щытащ ди къэралым и

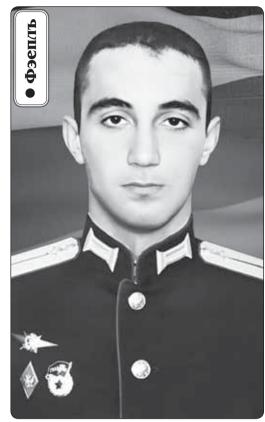
КЪЭРАЛ УнафэщІым и псалъэхэр къанэ щымы эу хуэпхь хъунущ дзэ операцэ хэхам хэт ди хэкуэгъу щалэ хахуэхэм ящыщ дэтхэнэми. Апхуэдэхэм я щапхъэ нэст ди тхыгъэр зытеухуа адыгэ щалэр - Гъуэтыж Азэмэт Мурат и къуэр. ЛІыгъэр зи гъуазэу зэуапІэ губгъуэм ита офицер хахуэр биишэм ихьауэ щытащ илъэс ипэкіэ, 2023 гъэм и щІышылэ мазэм.

Гъуэтыж Азэмэт Бахъсэн щІыналъэм хыхьэ Кышпэк къуажэм 1999 гъэм и гъатхэпэ мазэм къыщалъхуащ. Налшык дэт «Солнышко» школ-сабий садым пэщІэдзэ щІэныгъэ щызригъэгъуэта нэужь, щІалэ ціыкіум еджэным щыпищащ къалащхьэм и курыт школ №4-м. Еджэнми школым шекІуэкІ жылагъуэ лэжьыгъэхэкъехъулІэрт предмет зэмылІэужьыгъуэхэр, «балигъыпІэ иувэмэ, къыхихыну Іэщіагъэр сыт хуэдэў піэрэ?» жыўигъэіэў. Спортым, абы и лізужьыгъуз бэнэкіз хуитым дахьэхырт, зэхьэзэхүэ зэмыл эүжьы-АтІэми ерэ фіырэ зэрызэхищіыкі лъандэрэ Азэмэт иубзыхуакІэт зригъэгъуэтыну ІэщІагъэр зэпхар. ЩІалэм триухуат, и адэ Мурат хуэдэу, дзэ къулыкъур къыхихыну.

Апхуэдэуи хъуащ. Епліанэ гимназием класси 9-р ехъулІэныгъэкІэ къыщиуха нэужь, Гъуэтыжыр 2014 гъэм щІэтІысхьащ Сухой Павел и цІэр зэрихьэу Актюбинск къалэм кадетхэр щагъэхьэзыру дэт школинтернатым. А еджапІэри фІы дыдэу къиухат Азэмэт, зыхэтым щІэныгъэ куукіи гъэсэныгъэ дахэкІи къахэщу. Абдежым къыщыувы акъым хъуэпсап і эхухэмрэ мурад инхэмрэ гъащіэм хузиіэ щіалэщіэр. 2016 гъэм Гъуэтыжым еджэным щыпищащ командирхэр щагъэхьэзыр, Совет Союзым и Лыхъужь Маргелов Василий и ціэр зэрихьэу Рязань къалэм дэт Дзэ-де- щіынальэм, къэралым, Хэку-анэм я къысант училищэ нэхъыщхьэм. Абдежми щІэныгъэм хуэнэхъуеиншэ щіалэ жыіэщіэу, гъэсауэ зыкъыщигъэлъэгъуащ Азэмэт. 2017 гъэм ирихьэлІэу адыгэ щІалэм къыхуагъэфэщакІэт еджапІэ нэхъышхьэм и хъуу, и гъащІэр, и псэр итащ Хэкум и щхьэунафэщіхэм къыбгъэдэкі щіыхь тхылъхэр, щІэныгъэ зэгъэгъуэтыным щиІэ ехъулІэныгъэхэм папщІэ, ІуэхугъуэфІхэм я жэрдэмщіакіуэрэ и пщэрылъ къалэнхэр къы-КъыкІэлъыкІуэ илъэсми Гъуэтыжым гу-9-м щызэхашэну Текіуэныгъэм и пэкіу иным хэтыну. Къэралпсо мыхьэнэ зијэ апхуэдэ Іуэхугъуэхэм, зэрытщІэщи, хэтыну дзыхь зыхуащІыр фІым я фІыжхэращ, дауи. Адыгэ щ алэщ э Гъуэтыж Азэмэт апх-

Дзэ-десант еджапІэ нэхъыщхьэр Гъуэтыжым фІы дыдэу къиухаш 2021 гъэм. диплом плъыжьымрэ дыщэ медалымрэ и Іэрылъхьэрэ лейтенант цІэри къыфІащауэ. А илъэс дыдэм Азэмэт дзэ къулы-

къум щыпэрыуващ Новороссийск къалэм. 2022 гъэм и мазаем Гъуэтыжыр езым и фіэфіыныгъэкіэ Украинэм кіуащ, абы ди къэралым щригъэкіуэкі дзэ іуэхугъуэ хэхам хэтыну. Зы илъэс ныкъуэ нэхъ дэмыкіыу щіалэ хахуэр, дзыхь къыхуащі сыт гъэлъэгъуа ліыхъужьыгъэмрэ хахуагъэмхуэдэ къалэнри нэсу, къызыхуэтыншэу зыгъэзащіэр, и къулыкъукіэ драгъэкіуэтеящ: абы къыф ащащ Гвардием и лейтенант нэхъыжь цІэ лъагэр. Куэд дэмы-

гъэрыкІуэныгъэ Кубань полкым и 3-нэ парашют-десант ротэм и унафэщіым и къуэдзэу. Дзэм щиІэ къалэнхэм ехъулІэ ми хуэжыджэр ныбжыышіэм хъарзынэу адыгэ щіалэр зауэрт, адрейхэм щапхъэ яхуэхъуу, къикіуэт имыщіэу. Гъащіэр фіыуэ зылъагъу, зи псэр зэјуха щіалэщіэр ерыщу пэщІэтыфырт фронтым щыІэ лъэпощхьэпохэм, гугъуехьхэмрэ щыщІэныгъэхэмрэ щымышынэу. Апхуэдэ щытыкІэм гъуэхэм увыпіэфіхэр къыщихьу. Техникэ абы къыхуриджэрт зауэ і энатіэм къыдыіутзэхуэмыдэхэми фіыуэ хищіыкіырт абы. хэри. Зэпэщіэувэныгъэхэм ящыщ зым къыщигъэлъэгъуа лІыгъэм папщІэ Гъуэтыж Азэмэт полкым и командованием и унафэкІэ къратауэ щытащ «Хахуагъэм папщІэ» медалыр. УІэгъэ хъуами, сымаджэщым куэдрэ щіэмылъу зауэ Іэнатіэм пэрыхьэжат Гъуэтыжыр, Донбассым и цыхубэм я гъащіэр, ди къэралым и щхьэхуитыныгъэр ихъумэныр игъэнэхъапэу.

Илъэс блэкlам и щІышылэм и 19-м, адрей махуэхэми хуэдэу, Гъуэтыжыр зауэ ІэнатІэм Іутт, бийм пэщІэту. Зи пашэ и ныбжьэгъу зауэлІхэм япэ иту ар, зэрихабзэу, зауэрт, къикіуэт имыщізу. Хэт ищіэнт а махуэр адыгэ щалэ хахуэм и дежкіэ иужьрей хъуну?..

Хабзэу къызэрекіуэкіщи, ціыхубзыр жьэгум и хъумакіуэщ, ціыхухъур щалъхуа щхьэщыжакІуэщ. Апхуэдэущ зэрищІар Гъуэтыж Азэмэти: ди къэралыр щытыкІэ гугъум щихуэм, адыгэ щалэр ящыщащ абы и хъумакІуэу увахэм. Ува къудей мыхуитыныгъэм папщІэ. Абы щыгъуэ ар иджыри илъэс 24-рэ ирикъуатэкъым.

Зауэ къалэнхэр игъэзащІэу къыкъуэкІа лыгъэмрэ хахуагъэмрэ папшіэ Гвардием зыуутыншуу зэригъэзащІэм щхьэкІэ и лейтенант нэхъыжь Гъуэтыж Азэмэт Мурат и къуэм, къэралым и къышхьэлъытэ лъагэ игъуэтащ. Пщіэ хуащіу ар щыжакіуэ нэс адыгэ щіалэщіэм, ныоягъэкІуащ ди къэралым и щыхьэр Моск- жьэгъу пэжым, къуэфІым, къыхуагъэфэва, абы и Утыку Плъыжьым накъыгъэм и щащ «Ліыхъужьыгъэм и орден» лъапіэр. Ар хуэфащэ дыдэт зи гъащІэ кІэщІым

къриубыдэу куэдым хунэса щ алэ хахуэм. Гъуэтыжым и фэеплъыр сакъыу яхъумэ ар къызыхэкІа унагъуэм исхэм, благъэхэм, Іыхьлыхэм, ныбжьэгъуу иІахэм. «Дэ ди гъащ эр тхуихъумэри, езым и псэр итащ», - жаlэу Азэмэт зауэ ІэнатІэм къыдыІутахэр щІэх-щІэхыурэ къопсалъэ Гъуэтыжхэ я унагъуэм къина нэхъыжьхэм я деж.

Лыхъужьхэр дэ къытхэтщ. Ахэр къыщыхъур, щагъасэр, гъуэгу захуэ щытрагъзувэр Гъуэтыжхэ Муратрэ Марьянэрэ я адыгэ унагъуэхэм хуэдэхэращ. Абы и щапхъэщ Гъуэтыж Азэмэти абы хуэдэу зи гъащіэр ціыхубэм я мамыр псэукіэм щіэзыта адрей ди щ алэхэри. Абыхэм къарэ щапхъэу хуагъэув къытщІэхъуэ щІэблэм. Хэкум и Ліыхъужьхэм я вагъуэхэр, нур ядзу, куэдрэ щреблэ уафэгум.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

«Адыгэ псалъэ» газетым и щіэджыкіакіуэхэр щіэх-щіэ-ХамэщІ адыгэ дунейм жыурэ къыщіолъзіу хамэ щіыпіэхэм щыпсэу, зи ліы-гъэрэ дуней тетыкіэкіэ ціэрыіуэ хъуа адыгэхэм я гъа-щіэмрэ къекіуэкіыкіамрэ и зы теплъэгъуэ тепсэлъыхь тхыгъэхэр нэхъыбэІуэрэ къытеддзэну. Абы ущымыгуфіыкіынкіэ Іэмал иІэкъым - тхыдэр зыфіэгъэщіэгъуэнхэр, абы мамыру къащыхъурти, гъуэгу хэлъ щэхухэм я пэжыпіэр кызкээр зэпачырт, а щіыкіэм

тету я унагъуэхэр «муслъымэнхэм я мэр гуащІэу къызыщІихьэ» къэзэуатшыхэм щахъумэу.

Архив тхылъымпІэхэм къазэрыхэщыжымкІэ, Болгарием, пэж дыдэу, къуажэкІэ уемыджэну адыгэ хьэблэ куэд на щалэм и къуэпсхэр дыдэ XIX ліэщіыгъуэм итащ. Здетіысэха щіыпіэхэм къыліэжынкіэ зэрыхъунум и щынэхэр къахэкіми, БолгариунэцІэм гурыщхъўэ уеем пхыкІыурэ адыгэ куэд ныгъэщі, ауэ сыт Болгарие зэрыхьэсащ Косовэ щіынащіыналъэмрэ адыгэхэмрэ лъэм, Къущхьэ Тіуащіэм (Черногорием), Сербием. Нобэр къыздэсым а хэгъэгухэм адыгэ лъэужьхэр щыІэщ, ар къэгъэнауэ, адыгэхэм къакІа тхьэмыщкІагъэхэм я нэхъ зэрыхэкІар зыщымыгъупщэжахэр мымащІэу щопсэу. Куэдым фІыуэ ящІэж Косовэ къинэжа адыгэ жылэ цІыкІухэр Хэкум къашэжауэ зэрыщытар - ахэр зи гугъу тщ а насыпыншэхэм я шІэблэт. Я хьэдэр щыщіалъхьэкіэ ХэкумкІэ ягъэзэну уэсят ящІурэ дунейм ехыжа адыгэхэм къатехъукІыжахэр, дызэрыщыгъуазэщи, нобэ зы къуажэу, Махуэхьэблэ цІэр зэрихьэу,

Адыгейм щопсэу. Болгарием къина адыгэ унагъуэхэм я нэхъыбэр лІакъуэкіэ шапсыгъхэм ящыщщ. Абы щыхьэт тохъуэ зи унэцІэр къызыхуэна закъуэт акъуэр -Негуч (Нэгъуцу), Шотох (Ща-уэтэхъу), Коблок (Куэбл), Бекиз (Бэчыжь), Кардан (Къардэн), нэгъуэщІхэри. Куэдым зэрахьэ хамэ лъэпкъхэр адыгэхэм къызэреджэ «шэрджэс» фІэщыгъэм и къэгъэ-Іукіэ зэмылі эужьыг ъуэхэр. Апхуэдэ унагъуэхэм ящыщщ ТІэф (ТІэшъу) шапсыгъ адыгэ унагъуэри. Мыхэр зэратхыр Черкезов жиlэущ. Зэгуэр къуажэ ціыкіуу къежьа, нобэ цІыху мин 400-м нызэрыхьэс Стрелец къалэм адыгэхэр къыдэгъуэтэгъуейми, ахэр абы зэрыдэсыр, лІыгъэрэ гукъаскіэкіэ адэжьхэм лъыщхьэр зэрамыгъэкІуэдар нахуэ хъуащ 1937 гъэм ТІэф Тодор и унагъуэм къралъхуа, Стефан зыфлаща щІалэ цыкіум и фіыгъэкіэ.

Черкезов Стефан и цІэм щІэх-щІэхыурэ урохьэлІэ. Абы и хъыбарыр хэкурысхэм деж япэ дыдэу къэзыхьэсар Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ ХьэфІыцІэ Мухьэмэдщ. хэр здэкlуэр нахуэу ямыщlэ-ми, Болгарием и щlыгур нэхъ щыгъэ тхылъым абы щыжеlэ

Болгарием щыпсэу ди лъэпкъэгъухэм ящыщу нэхъ цІэрыІуэ дыдэ хъуар Черкезов Стефану зэрыщытыр, абы зэрихьа лІыгъэр а къэралым ноби щысэтехыпІзу зэрыщагъэлъагъуэр. Ауэ, сыт и унэцІэм нэмыщІ, Стефан адыгагъэу бгъэдэлъар, жиіэу щіэупщіэни къыхэкІынщ. Абыи жэуап иІэщ. Стефан къызыхэкІа лъэпкъым теухуауэ и щхьэгъусэ Черкезовэ Лидэ журналистхэр зэгуэр еулщlауэ щытат. «И унэцlэм иригуш-хуэрт Стефан, и адэжьхэр къикІуэт ямыщІэу бийм пэщІ увэфу щыта лъэпкъым зэращыщыр сыт щыгъуи жи-Іэрт. Ахэр Кавказым къызэрикІам щыгъуазэт. Стефан щхьэгъусэ сыхуэхъуа нэужь, ди лъэпкъым [болгархэм Т. М.] хуэмыдэу хабзэ гъэщ эгъуэнхэр ядэслъэгъуащи, и унагъуэм - сыт хуэдэ Іуэху ямыІэми, дэнэ щІыпІэ щыІэри къызэхуосыжри, зэщІыгъуу ар дах, гулъытэ яІэщ, дэІэпыкъуэгъу ухуэныкъуэу ящІэмэ, езыхэм зыщагъэщІэнущ, ауэ уи Іуэхур къыбдагъэпсынщІэнущ. Нэхъыфіу щыіэр Стефан Тхьэм хилъхьам хуэдэт. Апхуэдизу зытумыухэж, узэхащіыкіынукъым, щыжысіэкіэ, сэ сышэрджэсщ, жиlэрт», игу къигъэкІыжат Стефан и щхьэгъусэм. А псалъэхэм иужькі Черкезовым теухуауэ утыку къралъхьэ тхыгъэхэм псоми ар зэрыадыгэр къыщыхагъэщу хуежьащ, дэри ар адыгэу къыщІэтлъытэм щхьэусыгъуэр аращ.

Стефан къыхихар дохутыр

ІэщІагъэращ. Софие дэт Къэрал медицинэ институтым щІэтІысхьэу щеджа щІалэм къигъэлъэгъуащ гъуэгум зэрыхуэпэжынур. Зыгуэрым гъэунэхуныгъэ иригъэувэ фіэкіа умыщІэну, цІыхур ажалым къригъэлын хуейуэ ар зыбжанэрэ щытыкІэ гугъу дыдэм ихуащ, икІи, жыІэн хуейщ, абы и щІэныгъэри, и цІыхугъэри, и Іуэху щІэкІэри къызэрыхуэщхьэпар - ажалым ІэщІимыха зыри къыхэкІакъым. ЩІалэщІэр институтым къагъэнэну хэта щхьэкіэ, идакъым къыщыхъуа щІыпІэм кІуэжмэ, нэхъ къищтащ. Стефан цІыхухэм закъыхигъэщыну е и цІэр жаригъэ Іэну аратэкъым къалэ ціыкіум къыщіэкіуэжыр, атіэ ар гурэ псэкіэ къыхиха ІэщІагъэти, Тхьэм кърита щіэныгъэм и щхьэпэ ціыхухэм яригъэкІыну хъуапсэрти аращ.

Зыпэрыт ІэнатІэм щІалэщІэр щІэх хэзэгъащ, цІыхури куэду къыкІэлъыкІуэу хуежьащ. Іуэхум фІыуэ зэрыхищІыкІыр, сымаджэхэм ярихьэлІэ Іэзэгъуэм хьэлэмэтагъ куэд зэрыхэлъым гу къылъатати, Велико-Тырновэ дэт сымаджэщ ин дыдэм ар ирагъэблэгъащ, ІэщІагъэлІ ныбжьыщіэм и зэфіэкіхэр утыку къыщрилъхьэну. А щІэнІуатэм къэралым и щІыпІэ куэдым къикІа дохутыр ехьэжьахэр хэтт.

1963 гъэм шыщхьэуІум и 15-м къыкъуэкІа дыгъэр ТІэфхэ я унагъуэм исхэм къегуэпакъым. Зэхихамрэ илъэгъуамрэ гукъыдэж къаритауэ, ІэщІагъэлІ пажэхэм къыжра а псалъэхэм и гур хагъэхъуауэ Черкезовыр Стрелец къыздэкіуэжым, машинэ фэбжьым хэхуащ. ЩІалэр зэрыс автобусыр бгым зришэкіауэ къыдекіуэкі гъуэгум тету здэкіуэм, псынщіэ дыдэу еуэкІыпІэмкІэ къыкъуэжа хьэлъэзешэр къыжьэхэлъэдащ, ебгъунлъэкІыу укІурия автобусри асыхьэтым маф Іэм зэщищтащ. ЦІыху 50-м щІигъу зэрыса автобусым исахэм ящыщу къэхъуар къызыгурыІуар Стефан и закъуэщ. Мафіэм зэщіищта автобусым ар тющрэ ихьащ, ихьэху къэси цІыху тІурытІ кърихащ. Сабийми, цІыхубзми, лІыжь-фызыжьми 47-м я псэр абы ажалым къыІэщІихыфащ.

И щыгъыным мафІэ къы-

щІэнауэ исрэ пэт, щІалэр ажа лым пэщІэувэрт. Ар къагъэувыіэну сыт хуэдизрэ ціыхухэр хэмытами, яхузэфіэкіакъым -мафіэм исыр кіийуэ къыхэзнэу сэ лъэныкъуэкІэ дауэ сызэрыувыжынур, жиlэрт. Ауэ, сыт хуэдизу пэщlэмытами, и къарур хуримыкъужу укјуриящ. Сымаджэщым нагъэса шхьэкІэ. къахуегъэлакъым - и шіыфэм мафіэм тримысыкіауэ Іэпапіэ щіагъуэ зимыІэж щІалэр етІуанэ махуэм дунейм ехыжащ... Абы щхьэщыта дохутырхэм нобэр къыздэсым ягу къагъэкіыж Стефан, апхуэдиз лыгъэр телъ пэтми, къызэрыхэмышэІукІар, узым зэщІи-Іуліа пэтми, ар къаригъэлъагъуну зэрыхуэмеяр...

Зи псэр нэгъуэщІ цІыхухэр къегъэлын папщІэ зыта Черкезов Стефан и лІыгъэр Болгарием и мызакъуэу, зэрыдунейуэ щызэлъащІысащ, лъапіэныгъи иратащ. Езыр щымыІэжми, и цІэр ящыгъупщакъым. Адыгэ щІалэм и хахуагъэр нобэми яхуэухыркъым, и гъащІэр нэгъуэщІхэм шхьэузыхь зэрахуищ ар яхуэ-ІуэтэщІыркъым.

Черкезов Стефан и цІэр езыр къыщыхъуа къалэм дэт Щэнхабзэмкіэ Унэм фіащащ. Абы и цІэр зэрахьэ Софиерэ Варнэрэ дэт медицинэ институтхэм хэт аудиториехэм. КъалитІми Стефан и теплъэр къызытещ мывэскъархэр дэтщ, щыпсэуа унэм и блыным фэеплъ пхъэбгъчи фіэлъщ. Адыгэ щіалэм и ціэкіэ илъэс къэс медицинэм теухуа щіэніуатэхэр, зэіущіэхэр ирагъэкіуэкі. Дохутыр ныбжьыщІэм зэрихьа лІыгъэр къэралми гулъытэншэ ищ акъым - абы Болгарием и ЛІыхъужъ цІэ лъапІэр къыхуигъэфэщащ. Абы къищынэмыщІауэ, шыщхьэуІум и 15-р медицинэм и лэжьакІуэхэм я махуэу Болгарием щагъэу-ващ. ЗэрызэхэтхамкІэ, Болгарием и щыхьэрым дэт сымаджэщ нэхъ ин дыдэр зэраухуэрэ илъэси 150-рэ щрикъум ирихьэлізу, унащхьэм ину къытещу «Стефан Черкезов» псалъитІыр тратхэнущ, и цІэри фіащыжынущ.

Лыхъужьым и фэеплъхэм языхэзым тетщ мыпхуэдэу: «МафІэм сисми, нуру адрейхэм сахуоблэ». Дохутыр цІэрыІуэ Николас ван Тюльпа зэгуэр жиlэгъа мы псалъэ цlэрыіуэхэр адыгэ щіалэм и щапхъэмкІэ нэрылъагъу дыдэ хъуами ярейщ. Абы и хахуагъэр куэдым гъуазэ яхуэхъуащ, и лъэужьым ирикТуэну хуейуэ медицинэм зезыта шІалэгъуалэм я бжыгъэм фІыуэ хэхъуащ.

> Зыгъэхьэзырар ТАБЫЩ Муратщ.

КъБР-м и инвестица зафізкіхам топсалъыхь

жьыныгъэмкІэ и министрым и къуэдзэ Назаров Сергей видеозэпыщ 1эныгъэ ІэмалкІэ иджыблагъэ иригъэкІуэкІащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и инвестицэ зэфіэкіым теухуа зэіущіэ.

зэрыгъэхъуурэ

АБЫ и лэжьыгъэм хэташ КъБР-м и Правительстэвм и УнафэщІым и япэ къуэдзэ Къуныжь МуІэед, КъБР-м экономикэ зыужьыныгъэмкІэ и министр Рахаев Борис, промышленностымкіэ. энергетикэмрэ сатумкІэ и министр Ахъуэбэч Щамил, мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министрым и къуэдзэ Чеченов Ислъам, «КъБР-м зыужьыныгъэмкІэ и зэгухьэныгъэ» АО-м и унафэщ Чочаев Ахъмэт, «Россети Северный Кавказ»-м и къудамэу республикэм щыІэ «Къэббалъкъэнерго»-м и унафэщ Къарэ Муртаз, УФ-м Экономикэ зыужьыныгъэм-Промышленностымрэ сатумкІэ и министерствэхэм я къулыкъущІэхэр

Урысей Федерацэм экономикэ зыу- «Кавказ.РФ» АО-м, щІыналъэм щылажьэ банкхэм, ІуэхущІапІэхэм я ліыкіуэхэр, нэгъуэщІхэри.

Зэіушіэм шызэпкърахащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и инвестицэ зэфіэкіым зегъзужьыным, абы мы зэманым ирихьэлІэу зригъэхъулІахэм зегъэубгъуным, республикэм и экономикэм инвесторышіэхэр къыхэшэным ехьэліа Іуэхухэр. Къапщтэмэ, гулъытэ хэха хуащІащ щІыналъэм бизнесыр кърашэлІэн щхьэкіэ, республикэм и промышленнэ Іуэхушапіэхэм ар къызэрыдахьэхыфыну яіэ Іэмалхэм, абыхэм нэхъ псынщІэу заужьынымкіэ зэран къахуэхъу лъэпощхьэпохэр къызэранэкІынымкІэ щыІэ хэкІыпІэхэм, нэгъуэщІхэми.

Зэіущіэм кърикіуахэр къызэщіикъуэжу. Назаров Сергей унафэ щхьэхүэхэр ищіащ адэкіэ зэрылэжьэнухэм теухуа-

БАТОКЪУЭ Албэч.

Дунейм и щытыкІэнур

ЩІышылэм и 19, *мэрем*

♦ 1847 гъэм «Кавказ» газе-

рий Сулът ан и «Урыс-шэр-

джэс е адыгэ псалъалъэ,

грамматикэ кІэщІ щІы-

♦ 1965 гъэм Май посёлкэр

♦2010 гъэм Кавказ Иш-

хъэрэ федеральнэ шІына-

♦1931 гъэм къалъхуащ

тхакіуэ, егъэджакіуэ іэзэу

♦1974 гъэм къалъхуащ адыгей усакІуэ, КІэрашэ

Тембот и щіыхькіэ щыіэ

саугъэтым и лауреат, АР-м

щіыхь зиіэ и журналист

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru сай-

шыта Жылау Нурбий.

лъэр къызэрагъэпэщащ.

. гъуу» тхыгъэр.

къалэ ящІащ.

«pogoda.yandex.ru сай-

ЕджапІэхэр къапщытэ Тэрч щІыналъэ администрацэм и унафэщІым и къа-лэнхэр пІалъэкІэ зыгъэзащІэ Хъущт Аслъэнбий илъэсыщіэм и япэ лэжьыгъэ махуэм щыіащ Курп Ищхъэрэ (Къаншыуей), Хьэмидей (ХьэпцІей) жылэхэм икіи зри-

КУРЫТ еджапіэхэр егъэфіэкіуэнымкіэ щыіэ программэм зэрыщыубзыхуам тету, школхэр зыхуей-зыхуэфІхэмкІэ нэсу къызэрагъэпэщ, унэлъащіэщіэхэр классхэм щіагъэувэ, оборудованэщіэхэр къащэху.

гъэлъэгъуащ егъэджэныгъэ ІэнатІэр егъэфІэкІуэным

ехьэліа программэр абыхэм зэрыщагъэзащіэ щіыкіэр.

Псалъэм папщіэ, Курп Ищхъэрэм и курыт еджапіэм и пэшхэр унэлъащіэхэмкіэ яхуэпащ, компьютер техникэр, егъэджэныгъэм къыщагъэсэбэп оборудованэхэр, Іэмэпсымэхэр, спорт хьэпшыпхэр къащэхуащ. Еджакіуэхэм шхын пштырхэр шыхуагъэхьэзыр пшэфlапіэм абы шхьэкіэ зыхуэныкъуэ электрохьэкур, ерыскъыр щагъажьэ шкафыр, щіы-Іальэу тly, ерыскъыпхъэхэр гъэщтауэ щахъумэ камерэр. шхын хьэзырыр зытрагуашэ тегъэувапІэр, хьэкъущыкъу зэщіэту 100-м щіигъу, нэгъуэщіхэри щіэрыпсу иратащ. Абы

нэмыщі, сабийхэм я шхапіэри унэлъащіэхэмкіэ зэпэщ ящіащ. «Курп Ищхъэрэм и курыт еджапіэм дежкіэ мыхьэнэшхуэ зиІэ Іуэхугъуэщ иджыпсту екІуэкІ лэжьыгъэхэр, къуажэм дэт сабий садыр жьы дыдэ зэрыхъуам къыхэкІыу, абы шаІыгъ цІыкІухэр мыбы къызэрыдгъэІэпхъуэр къэтлъытэмэ. Абы щхьэкіэ пэшипліу зэхэт зы блок щхьэхуэу яхуэдгъэхьэзыращ, сабий 38-рэ щІэхуэн хуэдэу», - жиІащ Хъущт Аслъэнбий.

А къуажэм щекІуэкІа лэжьыгъэхэм хуэдэ Хьэмидейм и курыт еджапіэми щызэфіагъэкіащ. Бжьамийхэр ирагъэфіэкіуащ, абы и фіыгъэкіи псы щіыіэмрэ хуабэмрэ ирикъуу ягъуэт хъуащ, школым и пэlущlэ пэшышхуэр нэхъ бгъуэ ящІащ.

«Къэбгъэлъагъуэмэ, еджапІитІми щрагъэкІуэкІа лэжьыгъэхэм арэзы утехъуэ хъунущ, ахэр фіыуэ ягъэзэщіащ икіи дримыгуфізу къанэркъым, щіыналъэм нэхъ щыпхыдза и къуажитым дэс сабийхэм зыхуей ягъуэту еджэн папщіэ ахэр сыт и лъэныкъуэк и къызэрызэрагъэпэщам», - къыхигъэщащ Хъущт Аслъэнбий.

Абы нэмыщІ, Хъущтыр щыІащ Тэрч къалэм и курыт еджапІэ №2-м. Зэгъэпэщыжыныгъэхэм щоужьэрэкІ абы икІи ахэр и кІэм нэблэгъащ. Зыхуагъэувыжа къалэнхэр и чэзум зэфІагъэкІын мурадкІэ а лэжьыгъэхэм цІыху нэхъыбэ къыха-

Къыхэдгъэщынщи, егъэджэныгъэ ІэнатІэр егъэфІэкІуэным хуэгъэпса программэм Тэрч щІыналъэм и курыт еджапІиплІ 2023 гъэм хагъэхьауэ щытащ. Акъбащ Ипщэм (Астэмрей) къуажэм и курыт школыр илъэсыщ эм ипэ къихуэу зэгъэпэщыжын яухри, еджэн щыщ адзэжауэ мэлажьэ.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Журналистхэм йохъуэхъу

Урысей гвардием и управленэу КъБР-м щыІэм и офицерхэр Урысей печатым и махуэмкіэ ехъуэхъуащ щіыналъэм и ціыхубэ хъыбарегъащіэ іэнатіэм и унафэщіхэмрэ гупхэмрэ.

УРЫСЕЙ гвардием КъБР-м щиІэ къудамэм и унафэщІ, полицэм и полковник Васильев Сергей къыбгъэдэкІыу журналистхэм ехъуэхъуащ управленэм и хъыбарегъащіэ Іуэхущіапіэм и унафэщі, полицэм и подполковник Кіэфо Залым икіи жыджэру къазэрыдэлажьэм папщіэ фіыщіэ яхуищіащ.

- Фи ІэщІагъэр жылагъуэм деж мыхьэнэшхуэ зиІэщ ипэжыпІэкІэ фэ куэдкІэ фэлъытащ цІыхубэм я Іуэху еплъыкіэр, къэралым ехьэліа хъыбархэм я фіагъыр зыхуэдэнур. Узыншагъэ, зэјузэпэщыгъэ фыщымыщіэну, фи іэщіагъэм ехъуліэныгъэхэр фыщиіэну, лэжьыгъэм сыт щыгъуи арэзы фыкъищІыну ди гуапэщ, - жиlащ офицерым. Адэкlэ фlыщlэ тхылъхэр зыхуагъэфэщахэм яритащ.

УАРДЭ Жантинэ.

Дунейм щыхъыбархэр

ІэнатІэр ирагъэфіакіуэ

УФ-м егъэджэныгъэмкІэ и министр Кравцов Сергей къэралым и Президент Путин Владимир щигъэгъуэзащ курыт школхэм шекіуэкі зэхъуэкІыныгъэхэм.

«ШКОЛХЭР ухуэнымкІэ программэр зэрыдубзыхуам тету йокІуэкІ, абы и фІыгъэкІэ сабийхэр зэблэкІыгъуищу еджэу зэрыщытар щыІэжкъым, - жи-Іащ министрым. - КъищынэмыщІауэ, зэблэкІыгъуитіу лажьэ еджапіэхэр процент 15 хъужу аращ. Курыт школ псори зыхуэныкъуэ Іэмэпсымэхэмкіэ хъуу аращ Данием и пащкъызэгъэпэщащ, егъэджэныгъэм и фагтым зэрыхэдгъэхъуэным хуэгъэпса Іэмалхэр ІэнатІэм жыкъыщыдогъэсэджэру

Кравцов Сергей къыхи- щытыкІэрщ. гъэщащ къэралыр экономикэ щытыкІэ гугъу къихутами, школхэр зыхуей хүэзэу зэгъэпэщыжынымкіэ, еджапіэщіэхэр ухуэнымкіэ программэр зэпымыуауэ щіэм. зэрылажьэр, санкцэ нэхъ ткІий дыдэхэми а Іуэхур

гъазэу школ мин 1,5-кІэ зэрагъэпэщыж. Путин Владимир жиІащ

Урысейм и школхэм математикэмкіэ, физикэмкіэ, информатикэмкІэ егъэджакіуэхэр къазэремэщіыкІыр, а Іуэхуми хэкІыпІэхэр къызэрыхуагъуэтыпхъэр.

Анэм и пІэм и къуэр йоувэ

Данием и пащтыхь гуащэ Маргрете Етіуанэр и къулыкъум текlащ. Къэ-ралыгъуэм и пащтыхь хъуащ абы и къуэ, илъэс 55-рэ зи ныбжь Фредерик ЕпщІанэр.

ИЛЪЭС 83-рэ зи ныбжь Маргрете лющыгъуэ ныкъуэм щІигъукІэ къэралым унафэр ІэщІэлъащ. Иужьрей илъэс 900-м къриубдэу иджы япэу къэтыхьыр езым и фІэфІыныгъэкІэ и къулыкъум къыпэрыкіыу. Пащтыхь гуащэм къызэригъэлъэгъуамкІэ, а Іуэхум щхьэусыгъуэ хуэхъуар и узыншагъэм и

Іуэхугъуэм иращІэкІа дауэдапщэр Копенгаген дэт Кристиансборг быдапІэм щызэхэтащ. ЦІыхубэр гуа-ІущІащ пащтыхьы-

«Къалэнышхуэ си пщэ къызэрыдэхуар къызэрызэтрамыгъэувыlэ- polyэ, - жиlащ Фредерик

фынур. Илъэсым сыт и ЕпщІанэм. - ЦІыхухэр зэгулъэныкъуэкІи зыхуей хуа- рыІуэу, зэкъуэту псэуным, я тым зэритымкІэ. Налшык къэкІуэнур нэхъыфІ зэрыхъуным си гуащІэр хуэзуэфІу щыщытынущ. Магъэпсынущ. ЗэхэщІыкІ сиІэ хуэм хуабэр градуси 3, жэзэрыхъурэ сэ аращ сызыщым щІыІэр градуси 4 - 3 хуагъасэр икІи сыгушхуэу шыхъунуш. а Іуэхум сыпэрохьэ».

Паштыхьым и япэ къуэдзэу щытынущ абы и къуэ, илъэс 18 зи ныбжь Кристиан, етІуанэу - Маргрете, апхуэдэу а бзылъхугъэрщ тым тридзащ Адыл-Джэкъэралым и тетыр щыщымыІэм деж унафэр зыІэщІэлъынур.

ЩІышылэм и 18, махуэку

♦Урысейм и Дзэ-Хьэуа Къарухэм я командованэ нэхъыщхьэм и махуэщ **♦ 1854 гъэм** къалъхуащ адыгэ усакіуэ ціэрыіуэ ПащІэ Бэчмырзэ.

♦1940 гъэм къалъхуащ тхакіуэ, егъэджакіуэ, кинодраматург Жылэтеж Сэлэ-**♦ 1949 гъэм** къалъхуащ Аб-

хъазым, КъШР-м я цІыхубэ артист, КъБР-м щІыхь зиІэ и артист Акъ Мухьэрбэч. **♦ 1955 гъэм** къалъхуащ тым зэритымкІэ, Налшык КъБР-м и Парламентым и депутату щыта, «УФ-м цІыхубэр егъэджэнымкІэ и Іэнатіэм и лэжьакіуэ нэхъыфІ» цІэр зыхуагъэфэща, жылагъуэ лэжьакІуэ Умэ Светланэ.

пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градуси 3 - 6, жэшым градус 1 - 2 щыхъунущ.

Дербэ Тимур.

Зыгъэхьэзырар **ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэ**щ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Шэм нэхърэ бзэр нэхъ жэрщ.

Ищхъэрэ

Политикэ Экономикэ Жылагъуэ Кавказ

• Ленинград блокадэр зэрыщхьэщахыжрэ ильэс 80 щрикъум ирихьэл эу

«ЩІышылэ уафэгъуагъуэ»

Хэку зауэшхуэм и зэманым нэмыцэ фашистхэм я удыныр нэхъ хьэлъэу зытещіахэм ящыщщ зи мыхьэнэкіэ ди папшіэ ди тіасхъэщіэххэм ягьэіурт Кокъэралым щыетіуанэ Лининград къа- порье шіыналъэм щебгъэрыкіуэным со**лэр. Бий хьэщхьэры уэм ар къыхуэщта**- ветыдзэхэм зыхуагъэхьэзыр хуэдэу. Псори къым, хъурейуэ къиувыхьри, абы щып- хъарзынэу къайхъулІат. Нэмыцэхэм удысэухэр ціыхум и фэм дэмыхуэн бэлы- ныр къыздикіыну лъэныкъуэр икіэм-икіэхьым хигъэтащ піалъэ кіыхькіэ: я жым къащіами, абыхэм зыри хащіыкіагъащІэр зыхь топышэхэр зэпымыууэ къым къыщебгъэрыкІуэну зэманми, сыт къазэрытелъалъэм къахыхьэжат я шхын хуэдиз къару ираут!ыпщынуми. зэрамыІэри, гъэсыныпхъэхэр къазэре-Къалэр лІэн хуейуэ игъэуват бийм.

«ЛЕНИНГРАД къыпыупщIауэ, зыкъатыху абы щыпсэухэр Іыгъын хуейщ», - ещанэ рейхым и генерал-фельдмаршал Кейтель Вильгельм 1941 гъэм бадзэуэгъуэм и 27-м (фашистхэр къызэрыттеуэрэ зы мазэ фіэкіа дэмыкіауэ) апхуэдэ къалэн яхуигъэуват «Ищхъэрэ» дзэ гупым хэтхэм. ГъэщІэгъуэнщ, ауэ ар къаувыхьа иужь нэмыцэхэр еліэліэфакъым абы дыхьэным. Я удынри нэхъыщхьэу зыхуэгъэзар Іэщэ къыщІэзыгъэкІ заводхэртэкъым (ахэр пІэт. мыувыІэу лэжьащ зауэр иухыху), атІэ цІыху къызэрыгуэкІхэрт: трамвай къэувыІэпІэхэрт, уІэгъэщхэрт, Пионерхэм я унэхэрт, театрхэрт, музейхэрт, университетырт, псэупІэ унэхэрт. Къыпхуэмылъытэн хуэдиз хьэкіэкхъуэкіагъэт! Гитлер и мурадт и гур къызыхуэплъ къалэм и псэр хихыну.

Арщхьэкіэ абы щыпсэухэр езым зэригугъам нэхърэ нэхъ бэшэчу къыщІэкІащ. къыдэмыхуами, я дыгъэр къызэрыщІэкІыжынур. ИкІи къэпцІакъым: 1943 гъэм шІышылэм и 18-м «ХъуаскІэ» Іуэхур щекіуэкіым ди дзэхэм зы щіыпіэм деж щыпхратхъащ фашистхэм Ленинград зэракъуза уэрдыхъур. Нева и Іуфэм Іус къалэм хуэкІуэу километр 8-м къыщыщІэдзауэ 11-м нэс зи бгъуагъ кІэлындор къызэІуахащ. Абы гъущІ, автомобиль гъуэгухэр щаухуащ, піалъэкіэ иризэпрыкіыну псым лъэмыж зыбжанэ щытралъхьащ. Ар щыпсэуахэм нэхърэ хуэдитхухыкІэ нэхъ мащІэ фіэкіа зыдэмысыж (топышэхэм яукіами, шхын щхьэкіэ ліами, ягъэіэпхъуами) къалэм и дежкіэ илъэсыщіэ тыгъэфіт. Иджы абы ерыскъыри, нэгъуэщІ зыхуеинухэри ирикъуу Іэрыхьэ хъужат, бийр топышэхэмкіэ къазэрыхэуэм щхьэкіэ къэмынэу. Ауэ апхуэдэ «ныкъуэцІалэ-ныкъуэтхьэщінм» арэзн техъуэнкіэ Іэмал иІэтэкъым СССР-м и унафэщіхэр. Япэ- хъуащ. Апхуэдэ уасэкіэ хуит къащіыжащ рауэ, революцэм и къалэм бийр иджыри къеныкъуэкъурт, етІуанэрауэ, абы къегъэщІылІа фашистыдзэхэм ди зауэлІхэр зрихьэлІар узижагъуэнт. Мыбы тхыдэм и ипэкІэ ягъакІуэртэкъым. 1943 гъэм Сталинград, Кавказ Ищхъэрэм, Курск, Белгород къыщихьа текІуэныгъэхэм къагъэлъэгъуакІэт иджы Дзэ Плъыжьыр зэрыпхъуакіуэхэм къарукіэ ефіэкі зэрыхъуар. КъыкІэлъыкІуэ илъэсым ар мыувыІэу щебгъэрыкІуэн хуейт Баренц тенджызым щегъэжьауэ тенджыз ФІыцІэм нэсыху къызэщІиубыдэу. «Сталиным и удынипщІ» - апхуэдэ псалъэхэмкІэ тхыдэм хыхьащ а гъэм зэфlагъэкlахэр. Абыхэм ящыщу япэр Ленинград хуиту гъэбэуэ- кхъухьхэм я апхуэдэ Іэщэу 100-мкІэ гъэуэжыным зэрыхуэгъэзами, дауи, гъэщІэгъуэн гуэри хэлътэкъым. Абдежым къышыувыІэнутэкъым: зэхалъхьа «ШІышылэ уафэгъуагъуэ» Іуэхум къызэщІиубыдэрт щыхьэр Москва и закъуэт. Ленинград Новгород, Псков областхэри а зэманым дэсхэм апхуэдэ пщ эльагьэсат къыпхуэзыхыхьэу щыта Ленинград областыр хуит мылъытэным хуэдиз бэшэчыгъэ къызэкъащінжу прибалтикэ республикэхэм я рагъэлъэгъуам папщіэ. гъунапкъэхэм Іухьэнри.

дзат 1943 гъэм и жэпуэгъуэм. Щызэуэну хэм зэратхымкіэ, абы къызэіуихащ Дзэ щіыпіэхэм екіуэліэну гъуэгухэр, зэпры- Плъыжьыр фашистхэм я гъуэ Берлин кІыпІэхэр яухуэрт, зауэлІхэр ягъасэт. Зэ- хуэзыша гъуэгур.

рыгурыІуэгъуэщи, лэжьыгъэ псори щІэуфауэ ирагъэкІуэкІырт. Бийр ягъэжэкъуэн

Іуэху

Фашистыдзэхэм я Іэтащхьэ фельдмармэщіэкіри, нэгъуэщі гугъуехь куэди. шал фон Кюхлер Георг щіэлъэіуат дзэхэр къыІуашу, нэхъ хуэщІауэ къащыпэувыфыну щіыпіэм ягъэіэпхъуэну, арщхьэкіэ Гитлер зэдэlуар абы и унафэм щІэт, 18-нэ армэм и Іэтащхьэ генерал Линдерман Георгщ - абы фюрерыр къигъэгугъащ: «советхэм я сыт хуэдэ къебгъэрыкlуэныгъэри къызэтедгъэувы Іэнущ!»

> Жэщ псом совет кхъухьлъатэхэм бийм и хэшІапІэхэм бомбэхэр хадза нэужь 1943 гъэм щІышылэм и 14-м и пщэдджыжьым ди топхэр нэмыцэхэм дакъикъэ 65-кІэ мыувыІэу икІи лъэщу яхэуащ. Ар щІэдза-

Топышэхэм я Іэуэлъауэр зимыщІэщыгъуэ Ленинград щыпсэухэм къэхъуар къагурыІуакъым япэщІыкІэ. УсакІуэ Тихонов Николай итхыжащ: «Къалэ псор игъэгужьеят я тхьэкlумэlупсхэр изыч а дунейкъутэжым. Ахэр есат топышэхэм я фий макъхэм. Ауэ мыхэр адрейхэм ещхьтэкъым. ЦІыхухэм заплъыхьырт, топышэхэр къыщехуэхыр зрагъэлъагъуну. Арщхьэкіэ Абыхэм я фІэщ хъурт, сыт хуэдэ лей я фэм ахэр къехуэхыртэкъым: ящхьэщылъэтыкІырт! Итіанэ къагурыіуат: ди дзэхэр бий бзаджэм йоуэ. Апхуэдизу темыпы эжу зыпэплъа зэманыр къэсат».

Псори зэхэту топышэрэ лагъыму минишэм шІигъу трагъэсхьа иужь лъэсыдзэхэр ежьащ, танкхэр я пашэу. Ленинград, Волхов фронтхэм ядэ эпыкъурт Балтие флотыр. Ди къарухэр псори зэхэту зауэл мелуанрэ мин 252-рэ, топу, лагъымыдзу мин 20-м щІигъу, танк 1580-рэ, кхъухьлъатэ 1386-рэ хъурт. Бийхэр нэхъ мащізіуэт, арщхьэкіэ, зэрыгурыіуэгъуэщи, зызыгъэбыда фашистхэм уебгъэрыкіуэн папщіэ, уеблэмэ, апхуэдэ ефіэкіыныгъэри мащІэт. Мыбдеж псори щызэфІэзыгъэкІар ди зауэлІхэм я псэм емыблэжу къагъэлъэгъуа хахуагъэмрэ дзэзешэхэм я Іэзагъэмрэщ. Махуипщіым щіигъукіэ екіуэкіа зауэ гуащіэхэм ди зауэлі мин 20-м щІйгъу хэкІуэдащ, нэхъыбэж уІэгъэ щы-Ленинград и мызакъузу, абы къедза областри. Ди зауэлІхэр Новгород щыдыхьам фэеплъхэм ящыщу зэхамыкъутауэ, ямыгъэсауэ, ямыхъунщауэ зыри къыдэнатэкъым. ПсэупІэ унэхэм я гугъу умыщІых-

1944 гъэм и кіэм ирихьэліэу фашистхэр Ленинград километри 100-м нэскіэ ІуахужакІэт. Апхуэдэу зэрыщыту дыдей хъужат мыхьэшхуэ зи Э Октябрь гъущ І гъуэгур.

Апхуэдэ ехъуліэныгъэм и щіыхькіэ щіышылэм и 27-м сыхьэт 20-м Ленинград фронтым и топ 224-мрэ Балтие флотым и гъуэ 24-кІэ Ленинград хьэрэкІытІэхэр щыдрагъэлъэтеящ. Нэхъапэм апхуэдэ Іуэхухэр щрагъэкІуэкІыр Совет Союзым и

Мис апхуэдэу иухащ «Сталиным и уды-ЕбгъэрыкІуэным зыхуагъэхьэзыру щІа- нипщІ» жыхуаїам щыщу япэр. Тхыдэдж-

Къапхъэным ихуат... • Ар зэрыщытар

1943 гъэм и щІышылэр тхыдэм хэмыкІыжыну хыхьащ Хэку зауэшхуэм и зэманым Дзэ Плъыжьым Сталинград деж къыщихьа текіуэныгъэ инымкіэ. Тхыдэджхэм (дыдейхэми хамэ къэралхэм щыщхэми) зэрыжаlэмкlэ, аращ а зауэм и екіуэкіыкіэм зезыгъэхъуэжари. И мыхьэнэкіэ абы къыпэхъун къыпхуэгъуэтынукъым. КъызыхэкІри гурыІуэгъуэщ: япэ дыдэу яхузэфіэкіат нацист дивизэхэр къаухъуреихьу гъэру зыкърагъэтын. Мы Іуэхум, дауи, куэд тратхыхьащ икіи тражыіыхьащ, ауэ, итіани, дызыщымыгъуазэ гуэрхэр къыдощІэ сыт щыгъуи.

КЪЫЗЭРЫЩІЭКІЫМКІЭ, Сталинград яубыду иужькіэ кавказ лъэныкъуэмкіэ щебгъэрыкіуэну Гитлер къэзыгъэдэіуар генерал Паулюс Фридрихт. Гитлер а гупсысэр хуабжьу игу ирихьат: советхэм я гъуазэ Сталиным и цІэр зезыхьэ къалэр къащтамэ, дуней псом щывуунут. И нэхэр къызыхуик Баку и щІыдагъэри нэхъ гъунэгъу хъурт. КъехъулІэмэ, шэч хэмылъу, Германием и лъэныкъуэу зауэм къыхыхьэнут Тыркури. Ар хьэзырт гъунапкъэр къызэпиупщІу Армениемрэ Куржымрэ зэрипхъуэну, ауэ зэкІэ тегушхуэтэркъым.

Арщхьэкіэ абыхэм я мызакъуэу, Сталинград иіэ мыхьэнэр къагурыІуэрт Совет Союзым и унафэщІхэми. Ар СССР-м и щіыналъэхэр зэпызыщіэ къалэт: зымкіэ гъавэрэ щіыдагъэрэ кърашырт, адреймкІэ техникэ, хьэпшып зэмылІэужьыгъуэхэр яутІыпщырт. Абы къыхэкІыу лъэныкъуитІми я къарухэр Сталинград деж щызэщІагъэуІуэу хуежьащ.

1942 гъэм и гъэмахуэм зэхэуэхэм щІидзащ. Сталинград ихъумэрт генерал Чуйков Василий зи унафэщ 62-нэ армэм. ЯпэщІыкіэ нэмыцэхэм ефіэкіыныгъэ яіащ: ахэр щіыми уэгуми щытепщэрт. Ар къагъэсэбэпри, къалэм дэзэрыгуащ. Уэрамхэм, якъута заводхэмрэ фабрикэхэмрэ я пщантіэхэм гуащіэу щызэпэщІэтт. Зэрыкъалэу зэуакІуэ губгъуэм хуэкІуат. Псом хуэмыдэу хьэлъэу щытащ 1942 гъэм и фокlадэмрэ жэпуэгъуэмрэ. Бий къатегупліэм пэщіэту ди дзэхэм заіыгъын хуейт. Москва зэкіэ къадэіэпыкъуфыртэкъым. Арщхьэкіэ Чуйковым и зауэлІхэр къэдзыхакъым. Фашистхэр нэхъ лъэшу къеІэху. ахэр нэхъ ерыщ, нэхъ быдэ хъурт. Зэгуэр гуфіэжу, жьэкіэ пшынэ еуэу икІи я Іэщхьэхэр дэхьеяуэ Индыл псым и Іуфэм къы ухьа зэрыпхъуак уэхэр иджыри къэс ауэ жыжьэуи ямылъэгъуа зыкъыпэщІэсэныгъэ лъэщым Іууат. Я гушыІэхэри ауаныщІ дыджым хуэкІуэрт: «тхьэмахуитІкІэ дызэуа иужь фэтэрым и зы пэшыр къэтщтащ, адрейр къытІэрыхьэну догугъэ, аргуэру тхьэмахуитІкІэ дебгъэрыкІуэмэ». Ар, дауи, гушыlэт, ауэ пэжым къызэрыщхьэщыкlи щыlэтэкъым: зы унэр зэ зым Іэрыхьэу, зэми ІэщІэкІыжу къыщекІуэкІа куэдрэ къэхъуащ. Ауэрэ фашистхэм я къарур ужьыхыу хуежьащ.

Апщіондэхукіэ Москва къару зэщіигъэуіуащ. Командующэ нэхъыщхьэ Сталин Иосиф и блыгущіэтхэм зэхалъхьащ фашистхэр зэрызэхакъутэну Іэмалхэр. Генерал Рокоссовский Константин фІэкъабылт зэхуакъуса къару зэкъуэткІэ зы щІыпІэм деж бийм удын хьэлъэ щрадзыну. Абы иужькІэ нацистхэр зэхакъутэфынут, ар къемыхъулІэ хъужыкъуэми, ирагъэкІуэтыфынут

Нэгъуэщіт къыхалъхьар Сталиным Ставкэмкіэ и къуэдзэ Жуков Георгийрэ Штаб нэхъыщхьэм и унафэщІ Василевский Александррэ. Абыхэм къалъытэрт Сталинград щэхуу къаруущІэхэр ирашалІэу Паулюс и армэр къаухъуреихьыну. Апхуэдэ гупсысэм Василевскэм Сталиныр хигъэгъуэзат, уеблэмэ, фокlадэм и кlэм - зэман нэхъ хьэлъэ дыдэм. Мыдрейм шэч къытрихьэрт: бийм уэрдыхъур къызэпхритхърэ къыдэ Іэпыкъуну къакlуэ нэмыцэ дивизэхэм загуидзэмэ-щэ? Итlанэ абыхэм уапэлъэщыну? Василевскэр увыІэртэкъым: зэпымыууэ зэуапІэм кІуэрт. Жэрдэмым зыгуэрхэр хилъхьэрт. АтІэми, вермахтым щыуагъэ ин ІэщІэкІат: Сталинград теуэн ипэкІэ фюрерым мыбы щыІэ къарухэр тІу ирищІыкІат: зым къалэр иубыдын, адрейм Астрахань и лъэныкъуэмкІэ иунэтІын хуейт. ИкІэм-икіэжым вождыр къытрагъэхьащ.

Ипэтуэктэ Сталиныр яхуэзат академик Иоффе Абрам зи пашэ физик гупым. Зэlущlэм щытепсэлъыхьат атом Іэщэм и къару шынагъуэм, ар къызыхащІыкІыну уран яІэн зэрыхуейм. Къыжрајахэр телъыджэ зыщыхъуа совет Іэтащхьэм Сталинград Іуэхум «Уран» фІищащ. Апхуэдизу щэхуу щІэуфати, а Іуэхум щыгъуазэр цІыхуиплІ къудейт: Рокоссовскэр, Василевскэр, Жуковыр, езы Сталиныр. Уеблэмэ, апхуэдиз зи фэм дэкі Чуйковым щабзыщіат.

ШэкІуэгъуэм и 19-м советыдзэхэм ебгъэрыкіуэн шіадзат. Фашистхэр хьэжэпхъажэ ящіу топхэр дакъикъэ 80-кіэ зэрыпхъуакІуэхэм яхэуа иужь танкхэмрэ лъэсырыкІуэхэмрэ ежьащ. Іуэхум фронтищ хэтти, ящыщ дэтхэнэми езым и къалэнхэр фІыуэ ищІэрт. Ахэр къыхуагъэлъэгъуа лъэныкъуэмкІэ псынщізу кіуатэу хуежьащ, закъыпэщіззысэ бийхэр хьэлэч зэтращізурэ. Щэкіуэгъуэм и 23-м Калач къалэр къащтащ. Абы къикІырт генерал Паулюс и кІуэдыжыгъуэр къэсауэ: а генералым цІыху мин щищ зыхэт и армэр къаухъуреихьат. А махуэхэм Сталинград деж секунди 7 дэк ыху ику иту зы фашист зауэлІ щыхэкІуадэрт.

Нэмыцэхэр хущІэкъуащ уэрдыхъур пхратхъыну. АрщхьэкІэ нацистхэм я авиацэр къапэлъэщакъым ди кхъухьлъатэхэм. Нэхъ къару лъэщт генерал Гот Герман и танкыдзэр. Ауэ ари Мышковэ псым и деж къыщагъэувы ащ: абы пэуващ Сталинград піэщіэгъуэкіэ яша Малиновский Родион и армэр. Берлин нэхъыбэ хузэфІэкІакъым. Паулюс и дзэр лъэрымыхь дыдэ хъуат, хузэфІэкІыж щымыІэу. ЗэрыпхъуакІуэхэр зыхэта гузэвэгъуэр къеlуатэ абыхэм ящыщ зым и Іыхьлыхэм яхуитха письмом: «Шэхэр къытіэщіоухэ, дыныбаджэщ, щіыіэм дес. А мыгъуагъэ псоми къахыхьэжащ цІэхэр. Абыхэм гущІэгъуншэу ди Іэпкълъэпкъым зыкъыхаукІэри, сетІэхъуурэ, лъы къизмыгъэжауэ си щыфэм зыщіыпіи иіэжкъым. Дэ къытпэплъэр узижагъуэнш».

АрщхьэкІэ генералым зитыну и мурадтэкъым. Ар иджыри щыгугъырт зэрыхуа мащэм къикІыжыным, дэІэпыкъуэгъухэр къылъэlэсыным. Иужькlэщ хэкlыпlэ зэримыlэжыр къыщыгурыІуар. Гитлер хъыбар иригъэщІащ зитын фіэкІа нэгъуэщІ Іэмал зэримыІэжымкІэ. АрщхьэкІэ ар модрейм къыхуидэнт?! Фельдмаршал цІэр къыфІищри, и тхьэкІумэхэр къыхуиІуэнтlащ: «нэмыцэ фельдмаршалхэм зэи гъэру затакъым!» АрщхьэкІэ кІасэ хъуат. ШІышылэм и 30-м универмаг ныкъуэкъутэм и щІыунэм къикІри, абы къытехьэлъэ дыдэу къыдришеящ: «фельдмаршал Паулюс Дзэ Плъыжьым гъэру зрет». Абы и гъусэу совет гъэрыпІэм къихутащ, генералхэри офицерхэри яхэту, зауэлІ минищэм нэс.

Ар удынышхуэт. ЕтІуанэ дунейпсо зауэм щыяпэу Германием щыгъуэ махуэ щагъэуващ. Сталинград и деж мазэ зыбжанэкІэ щекІуэкІа зауэм фашистхэм цІыху мелуаным щІигъу щафІэкІуэдащ. Ауэ, итІани, ещанэ рейхым пропагандэмкІэ и ІзнатІзм и унафэщі Геббельс хущізкъуащ а къэхъуар къигъэсэбэпу, нэмыцэхэм ди къэралым къыхуа!э лъагъумыхъуныгъэр зэщІигъэплъэну. Пэжу, куэдым къагурыІуакІэт Гитлери абы и хуэмэбжьымэхэми кІэ зэрагъуэтынур. Тыркуми кіэбгъу зищіыжащ, ди къэралым къытеуэн Іуэхуи зэрихуэжакъым. Италиемрэ Румыниемрэ я дзэхэри Сталинград деж Іисраф щащіат.

Дунейм фІы зигу илъу тетхэр щыгуфІыкІат Дзэ Плъыжьым къихьа текІуэныгъэм, къалащхьэ зыбжанэм Сталинград и цІэр зезыхьэ уэрамхэр къыдэхутащ.

«ЦІыхур насыпыфІэ ещІ Іуэхугъуищым: лъагъуныгъэм, гурэ псэкіэ къыхиха и ІэщІагъэм, дунейм зыщиплъыхьыну Іэмал зэриlэм». Урыс тхакlуэшхуэ Бунин Иван жиІэгъа мы псалъэхэм щыхьэт тохъуэ щіэныгъэліхэри къэхутакіуэхэри. Псом хуэмыдэу иужьрейм - гъуэгуанэ кІыхь утехьэу дунейр зэбгъэлъагъуным - цІыхум и акъылым зрегъзужь, и псэр къулей ещі. Нобэ «Адыгэ псалъэм» ди псэлъэгъу хъыджэбзыр и ныбжькіэ щіалэми, зыплъыхьакіуэ кіуэныр хабзэ хуэхъуащи, мы зэманым ирихьэліэу ар къэрал 18-м щыіэну хүнэсащ. Ауэ мы зыр къыхэгъэщын хуейщ: ар зыгъэпсэхуакіуэ ежьэ къудейкъым, атіэ инджылызыбзэмкіэ егъэджакІуэщи, и щІэныгъэми хегъахъуэ.

СЭБАНШЫ Ларисэ инджылызыбзэмкІэ ІуэхущІапІэ къызэрызэригъэпэщрэ илъэситху мэхъу. Хамэ къэрал филологиемкІэ ІэщІагъэр зригъэгъуэтауэ 2013 гъэм КъБКъУ-р къэзуха хъыджэбзыр хүнэсаш Америкэм и Штат Зэгуэтхэм щылэжьэну. 2014 гъэм Сочэ щекІуэкІа ЩІымахуэ Олимпиадэм ар зэдзэкlакіуэу щыіащ, апхуэдэ дыдэуи 2018 гъэм ФутболымкІэ дунейм и чемпионатым (Москва къалэ щекіуэкіам) хэтащ. Фи нэгу къыщІэвгъэхьэт: Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ хъыджэбз цІыкІур футболист ціэрыіуэхэм я зэдзэкіакіуэу щытащ. Ар ехъулІэныгъэшхуэщ. 2020 гъэм Ларисэ и щІэныгъэм щыхигъэхъуащ Лондон дэт школми. Нэгъабэ Сан-Диего (США-м) къалэм Урысейм и хьэрычэтыщІэ пашэхэм папщІэ къыщызэрагъэпэща еджэныгъэ программэми ар хэтащ. Емызэшу апхуэдизым зэрызрипщытыфымрэ, тхыгъэр къызэрыщІэддзащи, цІыхум гъуэгуанэм сэбэпу къыхуихьымрэ тедгъэпсэлъыхьащ Сэбаншыр.

Ауэ инджылызыбээм апхуэдизу дезыгъэхьэхар сытыт жыпіэмэ, гъэщіэгъуэнщ ебланэ классым щІэсу зэплъа фильмым (а зэманым цІэрыІуэ дыдэт «Гарри Потер» кинор) а лъагъуныгъэр къызэрыхихар.

- Фильмым сеплъа нэужь, абы теухуа интервьюхэм, тхыгъэхэм зыщызгъэгъуэзэну сыхуей хъуащ. Къэзгъуэтхэр псори инджылызыбзэкІэ тхати, мащІэу срибампІэрт. Абдежу къыщІэкІынущ инджылызыбзэр зэзгъэщіэну мурад быдэ щысщіар. Иужькіэ университетым и епліанэ курсым абы сыщыхуеджэу, Америкэм стажировкэ сагъэкІуащ. Сабий дыдэу сежьамэ, абы сызэрыщыІа мазэ зыбжанэм гъащІэм балигъынэкІэ сеплъу сыкъэкІуэжат, сызыхуеймрэ сызыхущІэкъунумрэ сщІэуэ. А гъуэгуанэм къыщысщіащ зэманыр лейуэ бгъэкіуэд зэрымыхъунур икІи уиІэ Іэмалхэр псори къызэрыбгъэсэбэпыпхъэр. Нэхъыщхьэращи, абдеж къыщызгуры уэпат инджылызыбээр сщыщ гуэру.

- Ларисэ, уи еджапіэр ехъуліэныгъэ иіэу мы зэманым уогъэлажьэ. Ар къызэгъэпэщыным дауэ утегушхуат?

- Япэу Америкэм сыщыкІуарат ар. Нью-Йорк и парк нэхъыщхьэм удзыпцІэм сыхэсу сегупсысырт: «Дызытет дунейр гъунапкъэншэщ, абы и «бжэ псори» къызэlупхын щхьэкlэ инджылызыбзэр умыщІэу хъунукъым», жысіэу. Си нэгу къыщіэзгъэхьащ, Къэбэрдей-Балъкъэрым сыкъэкІуэжмэ, инджылызыбзэмкіэ зэзгъэгъуэта щіэныгъэр нэгъуэщіхэм щестыну еджапіэ къыщызэіусхыну. СыкъызэрыкІуэжу, Іуэхум яужь сихьащ. Зи сабий къэзышэ адэ-анэхэр си лэжьэкІэм арэзы ищІыу къыщІэкІынти, я ныбжьэгъухэм, я Іыхьлыхэм жрагэурэ езгъаджэхэм я бжыгъэм къыхэхъуэу хуежьащ. Абы щыгъуэм къызгуры/уащ сэ езыри къызэрымыкІуэу лэжьыгъэм сызэрыдихьэхыпар, икІи Америкэм сышышыlам удзыпцlэм сыхэсу

• Ди псэлъэгъухэр

Гъуэгу техьэ къытенэркъым

сызыщІэхъуэпса Іуэхум адэкІи зезгъэужьыну, си школ къызэГусхыжыну сызэрыхуейр хьэкъыу спхыкlащ. Иджы си еджапlэм и къудамэхэр плІы хъуащ: тІур Налшык, Нарткъалэрэ Бахъсэнрэ зырыз дэтщ.

- Хамэ къэралхэм щыплъэгъуар, дауи, куэдыкІей мэхъу. Ауэ сыт нэхъ гукъинэж пщыхъуа? Гъуэгуанэм сытым ухуигъэса?

Пэжщ, псори пхужы эжынкым апхуэдэу кІэщІу. Ауэ 2023 гъэм и мэлыжьыхьым Уры сейм и хьэрычэтыщіэ пашэхэм папщіэ къызэрагъэпэща зэрырагъаджэ программэм сыпхыкІыу, Америкэм щыщ зы унагъуэ гуэрым тхьэмахуэкІэ сыщыпсэуну сагъэкІуауэ зэрыщытар сщымыгъупщэжынухэм ящыщщ. Зи деж сыщыІа унэгуащэм и цІэр Линт, абы и ныбжьыр илъэс 82-м нэсами, а бзылъхугъэм гуапагъэу, гукъыдэжу, гущІэгъуу дэслъэгъуар си дежкІэ гуимыхужщ. Абы нэхъ лейуэ пщіэ щіыхуэсщіар илъэс 30 и пэ зыбгъэдэкІыжа и щхьэгъусэр и жьыхъугъуэм и закъузу къанзу сымаджэ щыхъум, ар кІэлъыплъыжыну зришэлІэжауэ къызэрыщІэкІарт. Абы и хъыбарыр апхуэдизкІэ сигу щІыхьати, иджыри сигу ихужкъым, апхуэдэ зыхуэщІэну цІыхубз махуэ къэс урихьэлІэнукъым. Ар щІыжысІэращи, гъуэгуанэ утехьэху щапхъэ зытепхын куэд плъагъунущ, аращ цІыхур зыплъыхьакІуэ кІуэн щІыхуейр.

Хамэ къэрал куэдым сыщы ами, США-мрэ Италиемрэ нэхъ къыхызогъэщхьэхукІ. Япэр «си гъунэгъущ», си Хэку етІуанэ хуэдэу зыхызощІэ. Ауэ хэбгъэзыхьмэ, сыкъэнапэу абы сызэрыщымыпсэуфынури сощІэ. Италиер сфіэфіщ и щіыуэпсым, и ціыхухэм, я щэнхабзэм, шхыныгъуэ Іэфіхэм щхьэкіэ. Гъуэгуанэхэм псом япэу къыщысщІар, дэнэ укъыщыщІидзми, уи Хэку, уи лъахэ пщыгъупщэ зэрымыхъунурщ, сыт щыгъуи пщІэ хуэпщіын зэрыхуейрщ. Щыіэщ, дауи, щіыпіэ нэхъ дахи, къулеи, къэхъунущ ахэр уи лъахэм щебгъэпщэни. Псалъэм папщіэ, зы зэман сыщ Іэхъуэпсу щытащ Америкэм сыщыпсэуну, ауэ ущалъхуа щІыналъэм хуэдэу нэгъуэщІ щІыпІэр зэи уи гум къызэримыщтэнур сежьэурэ къызгурыІуащ. Дэ псалъэжь диlэщ: «Дунейр къызэхэкlухьи, уи унэжь екІуэлІэж». Абы псори гурыІуэгъуэ ищІу къысшохъу.

- 2024 гъэм сыт хуэдэ мурадхэр уиlэу утехьа? Сыт хуэдэ чэнджэщ ептыфын хамэ къэралыбзэхэр зэзыгъащ эхэм?

- Сыт хуэдэ Іуэху иужь уихьэми, псом япэр ар пфіэгъэщіэгъуэну щытынырщ. Етіуанэрауэ, фІыуэ уегупсысыпхъэщ ар зэбгъэхъуліэну ущіыхуейм. Апхуэдэ щіыкіэкіэ уи мурадым нэхъ псынщІэу улъэІэсыфынущ. Илъэсыр къихьащ, ауэ, пэжыр жысІэнщи, иджыри сыубзыхупакъым си мурадхэр. Къапщтэмэ, сэ зы лъэныкъуэкІэ сфІэфІщ езыр-езыру къыкъуэкІ Іуэхугъуэхэм зеспщытыну. Си еджапіэм и гугъу пщіымэ, абы иджыри зэрызезгъэужьыну Іэмалхэм иужь ситынущ КъыдэхъулІэмэ, егъэджэныгъэ программэкіэ мы гъэм Лондон дыкіуэну ди мурадщ. Апхуэдэуи цІыхухэм визэ къыдахынымкіэ щадэіэпыкъу Іуэхущіапіэ къызэдгъэпэщащи, мы гъэм абы нэхъ тегъэщІауэ сылэжьэну къыщІэкІынщ. - Упсэу, Ларисэ. Ди гуапэщ адэкіи ехъу-

ліэныгъэхэр уиіэну, ціыхухэм сэбэп уахуэхъуу улэжьэну.

Епсэлъар БАГЪЭТЫР Луизэщ.

Гульытэр псом ящхьэщ

Налшык къалэм дэт Сабий - щ алэгъуалэ творчествэмкІэ центрым и зы къудамэу щыт «Эдельвейс» клубым илъэс куэд хъуауэ и зэфіэкі псори ирехьэліэ зи узыншагъэр мыщіагъуэ ціыкіухэм еджэныгъэ, гъэсэныгъэ я **гъащізм ахэр хуэмурэ хэшэным**. **Щхьэж** ціыкіуфэкіухэмрэ іэфіыкіэхэмкіэ. и узыншагъэмрэ и зэфіэкіымрэ тещІыхьа программэ щхьэхуэм тету ахэр клубми Налшык дэт курыт школ №23-нэми щрагъаджэ зи ІэщІагъэм фіыуэ хэзыщіыкі, ныкъуэдыкъуагъ зыбгъэдэлъ сабийхэм я хьэл-щэным фІыуэ щыгъуазэ егъэджакІуэхэм. Клубым къокіуаліэ илъэси 7 - 18 ныбжьым

ЦЕНТРЫМ и унафэщІ Зэкъей Динари абы и унафэм щІэту лажьэ егъэджакіуэхэмрэ гъэсакіэхэмри, еджэныгъэ дерсхэм къадэкІуэу, сабийхэмрэ ныбжьыщіэхэмрэ гъащіэм хуаіэ еплъыкіэхэр зэрырагъэф Іэк Іуэным, дэтхэнэ зы сабийми и гукъыдэжыр къызэраІэтыным хущІэкъу зэпытщ. Абыхэм папщІэ нэгузыужь программэхэр къызэрагъэпэщ, гъэсэныгъэ къызыхахын зэlущlэхэр, гуфlэгъуэ зэхуэсхэр щlэх-щlэхыурэ драгъэкlуэкl. Апхуэ-дэщ цlыкlухэм къахуэмыгъэсу зыпэплъа Уае Дадэмрэ Уэс Гуащэмрэ.

ГуфІэгъуэ пшыхыр къызэІуахащ «Псейр зэщіопщіыпщіэ уэздыгъэ зэмыфэгъухэмкіэ» зыфіаща таурыхъ теплъэгъуэмкіэ. Абы щыджэгуащ центрым и лэжьакІуэхэр. Сценэм къыщыіуа уэрэдхэм езы ціыкіухэри яфіэфіу дежьууащ, усэ ціыкіухэми щіэдэіуащ.

Псори щызэфІэкІым, абыхэм хуагуэшащ илъэсыщІэ саугъэтхэр. Налшык и Центральнэ бэзэрым, «Жако» ІэфІыкІэ фабрикэм, жылагъуэ псапащІэ зэгухьэныгъэхэм, курыт еджапІэхэм, ІуэхущІапІэ щхьэхуэхэм я унафэщІхэр цІыкІухэм куэ**лъэныкъуэкіэ ядэлэжьэным**, **жылагъуэ** ду япэіэбащ ахэр зыхуеину хьэпшып

> ХЬЭТУ Астемыр, «Рука помощи» псапащІэ зэгухьэныгъэм и унафэщі

«Махуэкум» и къыдэкІыгъуэр зыгъэхьэзырар ШАЛ Мухьэмэдщ.

Налшык япэу щагъэлъагъуэ

Налшык и «Форум» кинотеатрым япэу зэхуэщіауэ щагъэлъэгъуащ «Испытание аулом» фильмыр. Іуэхур къызэригъэпэщащ КъБР-м ЩэнхабзэмкІэ и министерствэм и «Киновидеоучреждение» къэрал Іуэхущіапіэм и **унафэщі къалэныр зыгъэзащіэ Шурдым Аксанэ.** Фильмыр иратащ Урысеймрэ СНГ-мрэ я кино гъэлъэгъуа-

КИНОКОМЕДИЕР щытрахар Къэрэшей-Шэрджэсырщ. Лыхъужь нэхъыщхьэр Москва щыпсэу, илъэс 11 зи ныбжь блогер Тимурщ. Ар и адэм баз похьэ и адэр къыщалъхуа къуажэм дэс и адэшхуэ ткІийм деж къэзэуатыншэу зы мазэкіэ щыіэну. Нэгъуей щіалэ ціыкіур и анэдэлъхубзэми я лъэпкъ хабзэхэми пэlэщlэщ. Аращ языныкъуэхэм деж и адэшхуэ-анэшхуэм жаlэр къыщlыгурымыlуэр. Адэшхуэанэшхүэр щыпсэү къуажэм щалэ цыкүүм щө күэд къыщыпоплъэ. Абыхэм язщ шыгъажэр. Ліыхъужьым шы къэжыхыкіэ зрегьащіэри, куэд щіауэ шы тесыкіэ зыщіэ къуа-жэдэс щіалэ ціыкіухэм абыкіэ йофіэкі. Зэрыт ныбжьми емылъытауэ, кином еплъ дэтхэнэри дехьэх къалэдэс щіалэ ціыкіум и гъэсэныгъэм ирахьэліэ лэжьыгъэм. Фильмыр гушыіэкіэ гъэнщіащ, ар и щапхъэщ щіэблэм уегугъумэ, тхыдэри, хабзэри, анэдэлъхубзэри къыф олуч хуэдэу зэрыпхуэунэтІынум. Абы къыщыгъэлъэгъуэжащ иджырей къуажэ гъащіэр, щіэблэр зрихьэліэ Іуэху зэіумыбэхэр, адэанэмрэ бынымрэ яку къыдэхъуэ зэгурымы уэр, лъэпкъ ціыкіухэм я бзэр, хабзэр, щэнхабзэр кіуэдыжынкіэ зэрышынагъуэр, нэгъуэщІхэри.

Художественнэ фильмыр мазэ бжыгъэкІэ шытрахаш КъШР-м хыхьэ Кызыл-Тогай къуажэмрэ Черкесск къалэмрэ. Абы нэхъыбэу щыджэгуар а щІыналъэм щыпсэухэрщ, лэжьыгъэм и пэ къихуэу актёр Іэзагъэм и щэхухэм мащ э дыдэу хуагъэсауэ. Фильмыр нэгъабэ жэпуэгъуэм къыдагъэкіащ икіи ар къалъытащ Урысейм щізупщіз нэхъ щызиіз фильм нэхъыфіищым ящыщу. Абы и фіагъыр кинокритикхэми къыхагъэщащ. Лэжьыгъэр кинофестиваль зыбжанэм щытекlуащ. Тюмень шекlуэкla «Ноль+» фестивалым (Гранпри саугъэтыр), Мейкъуапэ щызэхэта кинофестивалым ар лъэпкъ фильм нэхъыфІ щыхъуащ. КъинэмыщІауэ, Воткинскрэ Феодосиерэ щекІуэкІа дунейпсо фестивалхэми па-шэ щыхъуащ. Лондон щекІуэкІа «SIFFA» зэхыхьэм «Сабий роль нэхъыфІ» цІэр къыщыхуагъэфэщащ Кумратов Амир. Арктикэм къыщызэрагъэпэща «Arctic OPEN» лъэпкъыбэ фестивалым сабийхэмрэ ныбжышцэхэмрэ яхуэгъэза фильм нэхъыф у ар къыщалъытащ.

Фильмыр ягъэхьэзыращ УФ-м ЩэнхабзэмкІэ и министерствэр, Президент грантхэм я фондыр, щэнхабээ жэрдэмхэмкІэ Президент фондыр я дэІэпыкъуэгъуу. Абы и продюсерыр УФ-м и Кинематографистхэм я зэгухьэныгъэм и щІыналъэ къудамэм и унафэщІ, киномкІэ школым и унафэщІ Найманов Артурщ. Фильмыр тезыхар Къэзахъстаным щыщ кинооператор, продюсер, клипмейкер Дулатов Азэмэтщ. Абы лэжьыгъэ 40-м нэблагъэ иІэщ. Наймановым жиІащ 2020 гъэ лъандэрэ фильмыр зэрытрахыну грант дэlэпыкъуныгъэ зэрыпэплъар икіи 2021 гъэм УФ-м Щэнхабзэмкіэ и министерствэм сом мелуан 15 зэрыхухихам и фІыгъэкІэ ар къазэре-

УФ-м ЕгъэджэныгъэмкІэ и министерствэм фильмыр курыт еджапізуэм гъзсонысть дожьысть хум хыхьоу къншагъэсэбэпыну чэнджэщ яритащ икіи щіыналъэ куэдым ар щагъэлъагъуэ. Псом хуэмыдэу «Унагъуэм и илъэсым» абы шІэупшІэ зэриІэнум шэч хэлъкъым. Фильмыр Пушкиным и картэ программэм хагъэхьащ.

ТЕКІУЖЬ Заретэ.

ИлъэсыщІэ пхъэщхьэмыщхьэ

Илъэсыщіэр нэгу къыщіэгъэхьэгъуейщ псоми фіыуэ ялъагъу мандаринхэр хэмыту. И гуакІуагъыр къэгъэнауэ, абы и теплъэ къудейм цІыхум и гукъыдэжыр къеІэт. Арат ИлъэсыщІэ псейхэми, ІэфІыкІэхэм ящІыгъуу, ахэр куэду щІыфіащіэр.

МАХУЭМ хуэзэу зы мандарин-мандаринит пшхыныр сэбэпышхуэщ. Апельсиным, грейпфрутым, лимоным витамин С. фенол. флавоноид нэхъыбэ хэлъу къалъытэу нобэм къэсащ. Аршхьэкіэ, иужьрей къэхутэныгъэхэм къызэрагъэлъэгъуамкіэ, а пкъыгъуэ сэбэпхэмкіэ псоми япэ итыр мандаринырауэ къыщІэкІащ. ЩІэныгъэлІхэм къахутащ пхъэщхьэмыщхьэхэм зэзэмызэххэ фlэкla узыщримыхьэлlэ бетакриптоксантин пкъыгъуэмкІэ ар адрейхэм нэхърэ зэрынэхъ къулейр. Абы и плъыфэ дахэри къезытыр аращ.

Мандариныр щІэх-щІэхыурэ шхын хуейщ. Абы цІыхур щехъумэ жьыгъэм къыхэкі узыфэ куэдым. Апхуэдэу ар сэбэп яхуэхъунущ лы лей къэзыщтэхэм, фошыгъу уз зыпкърытхэм. КъищынэмыщІауэ, а пхъэщхьэмыщхьэм куэду хэлъ лютеиным, гесперидиным, пектиным тхьэмщ ыгъумрэ тхьэмбылымрэ лышх узым щехъумэ, нэм дежкіи сэбэпщ. Иужьрейм куэдкіэ елъытащ ціыхум и жьы хъугъуэм нэхэм ягъуэт зэхъуэкІыныгъэхэр. Мы зи гугъу тщІа пкъыгъуэхэри адрей пхъэщхьэмыщхьэ лІзужьыгъуэхэм я мащІэщ.

Мандариныр апельсиным нэхърэ нэхъ Іэфіш, араш нэхъыфІу щІалъагъури, ауэ гъэщІэгъуэныракъэ, абы фошыгъуу хэлъыр адрейм хэлъым нэхърэ зэрынэхъыбэ щыІэкъым: апельсин грамми 100-м ику иту грамми 8,6-рэ хэлъщ, апхуэдиз мандарин грамм бжыгъэм - 10,6-рэ хэлъщ (шей бжэмышхи 2 хуэдиз). Мыбдежым къэлъытапхъэщ пхъэщхьэмыщхьэхэм яхэлъ фошыгъур (фруктозэр) пхъэщхьэмыщхьэпсхэм хэлъхэм нэхърэ зэрынэхъ сэбэпыр, чэми зэрытемыхьэлъэр. Ар хуэмурэ мэткly, фошыгъур дримыгъэкІуейуэ, пшэри имыщІу. Мандариным щІэлъ ІэфІагъыр ар къыщыкі щіыпіэм елъытащ. Ауэ щыхъукіэ, урысей, абхъаз мандаринхэм фошыгъуу хэлъыр Тыркум, Мароккэм, Перум, Испанием, Китайм, Бразилием, Алжирым кърашхэм нэхърэ нэхъ мащІэщ, абы къыхэкІыуи нэхъ сэбэпщ. Абы и мызакъуэу, ди мандаринхэм витамин С-уэ хуэди 2,6-кlэ нэхъыбэ хэлъщ. Ар япэу къэзыхутар удз гъэгъа, субтропик къэкІыгъэхэм елэжьу Сочэ дэт урысейпсо щІэныгъэ-къэхутакіуэ институтырщ икіи абы и къежьапізу къалъытар абхъаз мандаринхэр субтропик, адрейхэр тропик щІыпІэхэм къызэрыщыкІырщ.

Иджыпсту мандаринхэр тыкуэнхэм куэду щ элъщ, абхъазым кърашахэр адрейхэм яхэгъуащэркъым - ахэр инкъым, зэпэхъурейщ, къудамэ цІыкІухэмрэ тхьэмпэхэмрэ къадокіуэ, куэдрэ щызыгъэлъ пкъыгъуэхэмкіэ зэремылэжьар къапщізу, я фэр гъущэщ, гуащіз мащіз ящіэлъщ ШЭРЭДЖ Дисэ.

Редактор нэхъыщхьэ

ЖьэкІэмыхъу Маринэ (унафэщІредактор), Ширдий Маринэ (унафэщІ-редактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщэмыщІ Изэ.

ЩІыпіэціэхэм ятеухуа тхыгъэхэм ящыщ зыбжанэм къыщыдгъэлъэгъуат языныкъуэ лъахэджхэр, иджырей Архъызым и Іэхэлъахэм мы зэманым къэрэшейхэр мымащІэу зэрыщыпсэур «яфІэщхьэусыгъуэу», а бгылъэ щІыпіэхэм я тхыдэри фІэщыгъэу зэрахьэхэри зи гугъу тщІы лъэпкъым и закъуэ ирапхыну зэрыхущІэ-

телъхьэр мы Гуэхум хуэгъэзауэ пэжым нэплъысын зи «жагъуэрщ». Жытіам и щапхъэу зэпкърытхынщ Къэрэшей-Шэрджэсым къухьэпІэ лъэныкъуэмкіэ щыіэ къуршылъэ-

къур. Дызэрегупсысымкіэ,

апхуэдэ бгъэдыхьэкІэм и

Санчарэ (Санчаро)

гъэхэм ящыщ зыбжанэр.

хэм дызыщрихьэлІэ фІэщы-

БзэщІэныгъэлІхэм ящыщ зэрытрагъэчыныхьымкіэ, мыбдежым дызыщрихьэлІэр фІэщыгъэхэм ящышу нэхъ зэхэгъэкІыгъуейуэ къэлъытапхъэхэм язщ.

Іэхэлъахэр зи «гущапІэ» псым имызакъуэу, а цІэр зэрехьэр Кавказ Шытх Нэхъыщхьэм абдежым узэрыщхьэпрыкі хъу щхьэдэхыпіэми (метр 2642-рэ и лъагагъщ) Адзэпш псы цІыкІум и къуэбэкъум унэмысу узыщрихьэлІэ бгышхуэми (метр 2959-рэ и

Санчарэ псым Кавказ Шытх . Нэхъыщхьэм дыгъэмыхъуэмкІэ гъэза и бгыбгъу-бгыщІэхэм къуэпс-къуэпсу зыкъыщызэ-щІекъуэри, Пхия (Пхыуа, Пхъауэ) къуажэ цІыкІум деж, хуэищхъэрэу, тІуащІэ абрагъуэм псори щызэщІэзыкъуэж Лабэшхуэ холъадэ.

Телъыджэр аращи, бзэщІэныгъэлІхэм, хабзэ зэрахуэхъуауэ, мымащІэу къахокІ Къэрэшей-Шэрджэсым щІыпІэцІэхэм ящыщ куэдыр осетиныбзэм, уеблэмэ санскритыбзэм езыпхыну хущІэкъухэр. И щхьэусыгъуэр ираныбзэм ирипсалъзу къэгъуэгурыкІуа аланхэр Іуащхьэмахуэ къухьэпіэмкіэ щыіэ и лъэныкъуэмкІи зэрыщыпсэуарщ. Абы и щыхьэтщ зи гугъу тщІы «санчарэ» (sancara) фІэщыгъэр, санскритыбзэм къытрагъэпщІыкІыу, «еуэкІыпіэ», «дэкіыпіэ» мыхьэнэхэм

зэрыхуахьри Арщхьэкіэ, щіыпіэціэр къы-

• ЩІыпІэцІэхэр

ANDIE MICANDE

Хэт и бзэм нэхъ хуэк уэрэ?

зытехъукlагъэнкlэ хъунум щыхуэзэ и щхьэдэхыпlэхэм ехьэлlауэ нэгъуэщl еплъыкlи ящыщу Бзыбэ псыхъуэу Абщыіэщ. Абазэ лъэпкъым и хъазымкіэ щыіэмрэ Лабэшхуэ ищхъэрэ диалектым ирипса- и кleй телъыджэмрэ зэпылъэ нэхъыжьыфІхэм зэрыхуа- зыщІэхэм язми (метр 2497-рэ гъэфащэмкІэ, щыхэгъэпщкlухьагъэнущ зи цІэр ящыгъупщэжа тхьэ гуэрым зэреджэу щытар. Апхуэдэ «Іэмалкіэ» къэхъуауэ ялъытэ япэ Іыхьэм кІэлъыкІуэ «рэ» пычыгъуэри, бзэ щІэныгъэр щыхьэт зэрытехъуэмкІэ, абхъазыбзэми адыгэбзэми зэдыхэт суффиксхэм язщ.

Тхыдэм къызэрыхэщыжымкІэ, бгырысхэми абыхэм къалъихьэу шытахэми Кавказ Шытх Нэхъыщхьэм хыхьэ Санчарэ щхьэдэхыпІэмкІэ Лабэшхүэрэ къущхьэщІыб Абхъазым щежэх Бзыбэ псышхуэмрэ я къуэладжэ абра-

гъуэхэр иризэпащІэу щытащ. Урыс-Кавказ зауэм иужьрей лъэхъэнэ бзаджэм и гугъу тщІымэ, пащтыхындзэр шхьэдэхыпіэмкіэ Санчарэ зэпрыкіат, Бзыбэ тіуащіэр зи хэшІапІэ Псхьу жылагъуэр щтапІэ зыхуэхъуа хэкулІ-хэкупсэхэм ятеуэн папщІэ.

Адзапш - Адзыпш

Санчарэ псы цІыкІум хэхуэж и къуэпсхэм ящыщ зым «Адзэпш» цІэр зэрехьэ. А фІэщыгъэр те ук Іащ Кавказ Шытх мывэ дзак Іэхэм плъыжьыфэ Нэхъыщхьэм а щІыпІэм узы- зэрыратам къыхэкІыу

фІэщыгъэм и лъагагъщ) езы Адзэпш зэрызэхэлъадэ и псы хущхъуэхэми (псори зэхэту 20-м щІегъу).

> Лъахэхутэхэм я нэхъыбэр зэрытехъуэмкІэ, «Адзэпш» псалъэр ІыхьитІу зэхэтщ. Япэр, «адзэ» жыlэкІэр, «пщтыр» мыхьэнэ къызэрыкіщ, етіуанэр, «пш» пычыгъуэр, дэ, адыгэхэм, «псы» зыхужытІэрш.

ЩІыпіэціэхэр зэхуэхьэсыным илъэс куэдкІэ яужь ита Твёрдый Александр «Топонимический словарь Кавказа» зыфІища и тхылъ гъэщІэгъуэным зэритым тедгъащіэмэ, «Адзыпш» псалъэр абхъазабазэбзэхэм зэрыщызэхэгъэувар «псы плъыжь» егупсысыкіэм хуэкіуэущ. ПычыгъуэкІэрэ зэпкърытхмэ, «адзы» япэ Іыхьэм къикІыр «псы»-щ, «пш-пшы» етІуанэ Іыхьэр, зи гугъу тщІы бзэхэм зэрыщынэрылъагъущи, зыхуэкІуэр дэ, адыгэхэм, «плъыжь» мыхьэнэм тедгъахуэрщ. Лъахэхутэхэм я нэхъыбэм къызэралъытэмкІи, а фІэщыгъэр зи гугъу тщіым теіукіащ, зыщигъазэ къуэбэкъум гъущІ зыхэлъ къуэпсыбэ къыдэлъадэу,

(Речепста)

Инжыджышхуэ и псыхъуащхьэхэм къыщекіуэкі щіыпіэшек мехеци

Тхыдэ щІэныгъэхэм я кан-

дидат Фёдоров Яков и тхылъ гъуэзэджэу «Топонимика Западного Кавказа и некоторые вопросы его этнической истории» зыфІищам и 282-нэ напэкІуэцІым дыкъыщоджэ: «Абхъаз-адыгэ топонимикэр щытепщэу щыта щІыналъэ--шиждижнИ шиз шишк мех хуэ псым зыкъыщызэщ икъуэ къурш жьанэхэри. АбыкІэ щыхьэту къзувыфынущ Архъыз хэлъэдэж Рычэпстэ псы цІыкІум зэреджэри. ФІэщыгъэр тынш дыдэу абхъазадыгэбзэхэмкlэ къыбгуроlуэ. Япэ пычыгъуитІым, «ры-чэ»-м абхъазыбзэкІэ къарыкІыр «псыпцІалъэ» «жьауапІэ», мыхьэнэхэрщ. ЕтІуанэ пычыгъуитІыр, «пс-та»-р, тІууэ зэхэтщи, япэр, «пс» («псы»)-р, абхъаз-адыгэбзэхэм зэдай псалъэщ, «та»-р щІыпІэр къэзыгъэлъагъуэщ».

АтІэми, апхуэдэу йоджэ а лъэныкъуэмкіэ щыіэ къуршылъэхэр зэпызыщІэ «Абишира - Ахуба» бгы шытх екlуэкіым къыщіэж псы бгъунж ціыкіур зыщіэлъадэу зыбгъурыж Іуащхьэ джафэшхуэми (метр 3214-рэ и лъагагъщ), Уарпрэ Лабэрэ я псыхъуащхьэхэр зэпызыщІэ щхьэдэхы-Къэдгъэлъагъуэмэ пІэми. Рычэпстэ Архъыз холъадэ, езы Архъыз Псыш хохуэж Псыш Инжыджышхуэ и кlya-

ЩІыпІэцІэхэр джыным куэд щІауэ дихьэх лъахэхутэщІэныгъэлІ цІэрыІуэ Твёр-дый Александр «Кавказым и топонимикэ псалъалъэ» и тхылъым, 2011 гъэм къыдигъэкlам, зэрыщитхымкlэ, «Рычэпстэ» фІэщыгъэр «Дыгъэ зыдэмыпсэ псы бэкъу» мыхьэнэми хуэбгъакІуэ

КЪУМАХУЭ Аслъэн

Социальнэ

таксим и

Іуэхутхьэбзэхэр

Къэбэрдей-Балъкъэ-

альнэ дэІэпыкъуныгъэм-

кІэ и министерствэм и те-

леграмм-каналым къызэ-

ритамкіэ ныкъуэдыкъуэ-

хэмрэ дэlэпыкъуэгъуэн-

шэу къэзымыкіуфыхь-

хэмрэ папшіэ Налшыкрэ

Прохладнэ къалэмрэ що-

лажьэ «Социальнэ такси»

Іуэхутхьэбзэхэр хуащІэ-

нущ 1 - 3-нэ гупхэм хыхьэ

гъэдэлъу къалъытахэм, са-

бий сымаджэхэм, зи ныб-

жьыр илъэс 75-м щІигъуа-

2023 гъэм апхуэдэ Іуэхут-

хьэбзэр къагъэсэбэпащ ціыху 65-м, ахэр щіыпіэ зэхуэмыдэ 311-м нагъэсащ.

Апхуэдэ таксихэр абыхэм

джэщхэм, щэнхабзэ, спорт

зэхуэсхэм, социальнэ мы-

хьэнэ зиіэ нэгъуэщі Іуэху-

Социальнэ таксир мэ-

Телефонхэр: Налшык къа-

лэм - 8 (8662) 40-19-72, Про-

хладнэ къалэм - 8(86631)

НАУРЫЗЫКЪУЭ

хэм щыкІуэнум дежщ.

къраджэ щыхъунур къэрал

дэІэпыкъуэгъуншэу

ныкъуэдыкъуагъэ

къэзымыкІухьыфхэм.

ІуэхущІапІэхэм,

3-17-17

къулыкъу.

УнафэщІхэм яІуощІэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым спортымкІэ и министр Хьэсанэ Ислъам иджыблагъэ яІущІащ ММА-мкіэ зэгухьэныгъэм и федерацэм и унафэщіу хаха Дроздов Виктор, Урысейм зэзауэ зэхэт зэмыл эужьыг рэхэмкІэ и командэ къыхэхам и тхьэмадэ Дончак Владимир, къэралым ММА СБЕ-мкІэ и командэ къыхэхам и тренер нэхъыщхьэ Капшай Геннадий, республикэм ММА СБЕ-мкІэ и федерацэм и унафэщІ ПщыукІ Залым

ЛЪЭНЫКЪУЭХЭР тепсэлъыхьащ а спорт лІэужьыгъуэм ди республикэм адэкІи зэрызыщрагъэужьынум, дунейпсо, урысейпсо зэхьэзэхуэхэм ди щІыналъэм и спортсменхэр зэрыхэт щІыкІэхэм, нэгъуэщІхэми.

Фигу къэдгъэк ыжынщи, илъэс къэс республикэм КъБР-м и япэ Президент Кіуэкіуэ Валерэрэ СССР-м боксымкіэ и мастер Зокаев Артуррэ я фэеплъу щрагъэкІуэкІ зэзауэ зэхэт зэмылізужьыгъуэхэмкіэ зэхьэзэхуэхэр, КИФЩІ-мрэ КъБР-мрэ я чемпионатхэмрэ пашэныгъэр къэхьыным хуэунэтіа зэпеуэхэмрэ.

2023 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым ММА СБЕ-мкІэ и федерацэр Кавказ Ищхъэрэм щынэхъыфІу къалъытащ. Фыщыдгъэгъуэзэнщи, ММА СБЕ-р зэхэтщ щызэзауэ спорт ліэужьыгъуэхэмкіэ. Абы хохьэ боксыр, тай боксыр, самбэр, каратэр, бэнэкІэ лІэужьыгъуэхэр, джиу-джитсур, грэпплингыр, нэгъуэщІхэри.

2012 гъэм ММА СБЕ-р спорт лІэужьыгъуэу дуней псом къыщалъытащ икІи абыкІэ ирагъэкІуэкІ зэхьэзэхуэхэм дэнэ щІыпІэкІи цІыху куэд щыкІэлъоплъ.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Спортымрэ узыншагъэмрэ

Илъэсыщіэм и пэщіэдзэм Тэрч щіыналъэм щызэхашат «Спортымрэ узыншагъэмрэ я махуэхэр» зэхьэзэхуэхэр. Зэпеуэхэр екіуэкіащ волейболымкіэ, стіолыщхьэ теннисымкіэ, шахматымкіэ

ТЭРЧ щІыналъэм и администрацэм и пресс-ІуэхущІапІэм къызэритамкІэ, волейболымкІэ зэхьэзэхуэр щекІуэкІащ «Тэрч Олимп» спорткомплексым икlи абы хэтащ Дей, Акъбащ Ипщэ, Курп Ищхъэрэмрэ Ипщэмрэ, Инарыкъуей, Хьэмидей, Ново-Хьэмидей къуажэхэм я командэхэр. Удэзыхьэхыу икіи гуащізу екіуэкіа зэпеуэм япэ увыпіэр щаубы дащ Дейм щыщ щІалэ гупым, етІуанэ хъуащ Курп Ипщэм и командэр, ещанэр увыпІэр Хьэмидейм зыІэригъэхьащ.

Стіолыщхьэ теннисымкіэ екіуэкіа зэхьэзэхуэм хэтащ ціыху 30-м щІигъу икІи щІалэхэмрэ хъыджэбзхэмрэ абы щхьэхуэў щызэпеуащ. Мыбдежым япэ увыпІэхэр къыщахьащ Іэщыжь Исуфрэ Хьэбэч Марьямрэ, етІуанэ хъуахэщ Хьэту Андемыррэ Къазмыхь Ильянэрэ, ещанэ увыпіэр яубыдащ Уэркъуасэ Цжэмалрэ Белгъэр Сэтэнейрэ.

Шахматымкіэ зэіущіэхэр щрагъэкіуэкіащ «Ладья» шахмат клубым икІи ар Хъыдзэджхэ Борисрэ Хьэжмуратрэ я фэеплъ зэхьэзэхуэу щытащ. Зэпеуащ щІыналъэм и шахматист нэхъ лъэщхэу я ныбжькІэ илъэс 60-м къыщыщІэдзауэ нэхъыжьыжхэри, псори зэхэту цІыху 18. Абыхэм яхэтащ илъэс 86-рэ зи ныбжь тхьэмадэфІ УнащІэ Тузем.

Швейцарие джэгукіэмкіэ ирагъэкіуэкіа зэхьэзэхуэр джэгугъуихыу зэхэтащ, ауэ текіуар зэхагъэкіын щхьэкіэ шахматистхэм ари яхурикъуакъым. Псалъэм папщіэ, ещанэ увыпІэм щіэбэна Ахэмын Феликс, Балъкъэр Заур, Тумэ Заур сымэ очко зэхуэдэхэр яІэ хъури, абыхэм къагъэлъэгъуа джэгукіэхэм хэплъэжын хуей хъуащ. Икіи Балъкъэрымрэ Тумэмрэ дыщіагъуж къызэрапщытэ бжыгъэхэмкіэ япэ ищри, ахэр иджыри зэ зэдэджэгужащ. Мыбдежым Тумэр щы-

Япэ увыпіэм щхьэкіэ зэпеуа Дадэ Тимуррэ Къандрокъуэ Къэрэкъанрэ очко тхурыху яІзу кІзух зэхьэзэхуэм нэсат. Нэхъ лъэщыр зэхагъэкіын папщіэ абыхэм иджыри зы зэіущіэ ирагъэкІуэкІыжащ. Абы япэ увыпІэр Дадэ Тимур къыщихьащ.

АЛЫДЖЫКЪУЭ Руслан.

«Псейхэмрэ абыхэм я хъуахуэхэмрэ»

Апхуэдэ фіэщыгъэм щіэту щіышылэм и 13-м къыщыщіэдзауэ мазитікіэ екіуэкіынущ унэхэм къыщіахыжа илъэсыщ1э псейхэр зэхуэхьэсыжыным теухуа урысейпсо акцэ.

езырурэ хэщыхьыжырт е лъэм ягъэсырт. Иджы ар къезэ- Санкт-Петербург мардэ пыухыкам тету.

метан пкъыгъуэ зэраныр зоопаркхэм, хьэуам КъищынэмыщІауэ, къалэ лъыну хуашэ. кІуэцІхэм къыщагъэсэбэп контейнерхэм зы жыг нэхъ хэм тракІутэ, псыіагъыр нэ-

Зэманкіэ дызэіэбэкіыж- мыхъуми иралъхьа нэужь, мэ, а Іуэхум апхуэдэ гулъытэ адрей кІэрыхубжьэрыхухэр игъуэту щытакъым. Илъэсы- ихуэжыркъым. Абы къыщІэ дауэдапщэхэр зэрызэ- хэкІыу абыхэм сэбэпынагъ фІэкІыу, псейхэр пхъэнкІий хэлъу елэжьыжыныр нэхъ Ахэр къызыхах пластикыр, идзыпІэхэм яхьырти, езыр- тэмэму къалъытащ. Пса-Москва, папщІэ, къалэшгъыркъым. КъэкІыгъэ щы- хуэхэм унэхэм къыщІахыжа хъукІэ, ар зыгуэрым къыхуэ- псейхэр щызэхуахьэс щІыгъэсэбэпыныр нэхъ игъуэу пІзу 600-м нэс яІэщ. Абыхэм къалъытащ икІи абы ипкъ ирашалІэ жыгхэр цІыкІуиткіэ жыгхэр зэхуахьэсыж ціыкіуу зэпаупщі, уеблэмэ щыкъуейуэ яхьэжыжри, Псей жыгхэр пхъэнкіий щіыгъэпшэру къагъэсэбэп, идзыпіэхэм куэдрэ хэлъмэ, лъэс зекіуапіэхэм тракіутэ, псэущхьэхэр хаутіыпщхьэнущ. щаіыгъ щіыпіэхэм іэщіэ-

Псори къэгъэнауэ, хьэсэ-

банэ цІыкіухэр къыпыщэщу хуожьэ. Ахэр къэпщыпыжыну гугъущ, сабэщыпри пэлъэщыркъым. Псом нэхърэ нэхъыфІыр псей лъабжьэм целлофан щІзубгъуауэ, жыг къудамэхэр къыпыупщіынырщ. Иужькіэ ар зэкіуэцІывошыхьри, пхъэнкІий идзыпіэм е ахэр щыіах щіыпІэхэм фохь. Жьы хъуа псей ІэрыщІхэм зэхуэхьэсыжынми Туэхугъуэ щхьэхуэхэр пыщащ.

хъыбэрэ иІыгъын папщІэ...

Псейр унэм махуэ зыб-

жанэкіэ щіэта нэужь, абы и

зэрыфщІэщи, илъэси 100-м нэскІэ мыхъейуэ щІым хэлъынущ, мыфрэ-мыщту. Абы къыхэкІыу, Іэмал зэријэкјэ, щјэх-щјэхыурэ зэрамыхъуэкІмэ нэхъыфІщ, илъэс 20-кІэ зепхьэ щыхъу-Унэм щІэфхыж псейхэм

фахуэсакъ, щіыпіэ-щіыпіэкІэрэ зэрыщыхыфІэвмыдзэным фыхэт, - жаІэ акцэр къызэзыгъэпэщ щІыуэпс хъумакІуэхэм.

ЖАНХЪУЭТ Зузэ.

лажьэ блыщхьэ - мэрем махуэхэм сыхьэти 9-м къыщыщІэдзауэ 18-м нэс.

ГъэсакІуэм и фэеплъу

• Дзюдо

Къэбэрдей-Балъкъэрым СпортымкІэ гупхэм япэ увыпіэхэр щаубыдащ Хьэщіэи министерством и телеграмм-каналым иджыблагъэ къызэритамкІэ, мы махуэхэм Налшык къалэм щекіуэкіащ дзюдомкіэ тренер Майсурадзе Альберт и фэеплъ зэхьэзэхуэ. Зэпеуэм хэтащ къэралым и щіыналъэ 15-м нэблагъэм я спортсмен 250-м нэс абыхэм ящыщу 150-м щІигъур ди республикэм и гъэсэн цІыкІухэрщ.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭМ кърикІуахэр зэхалъхьэжа нэужь я хьэлъагъ елъытауэ зыхэта

дыгъу Сальдар, Биттиров Эмирхъан, Ната-дзе Георгий, Батыр Дамир, Дудар Алихъан, Хъубий Самир, Шыбзыхъуэ Басир, Къардэн Іэмин, Іэрэмысэ Тимур, Дол Къантемыр сымэ.

Зэпеуэм и дыжьын медалхэр къахьащ ныбжыш и 9-м, 16-р ещанэ хъуахэщ. Майсурадзе Альберт и фэеплъ зэхьэзэхуэм къыщыхэжанык ахэм иратащ медалхэмрэ щІыхь тхылъхэмрэ, саугъэт щхьэхуэхэр.

БЭТОКЪУЭ Албэч.

МЫ КЪЫДЭКІЫГЪУЭМ ЕЛЭЖЬАХЭЩ:

жэуап зыхь секретарь Къаншокъуэ Эллэ, корректорхэу Щоджэн Иннэ (1, 4-нэ нап.), Щхьэщэмыщ Изэ (2, 3-нэ нап.)

КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящіащ Дол Маринэ, Мэлбахъуэ Анжелэ.

Сурэтхэм елэжьар Бицу Жан-

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь

край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А Газетым Іэ традзэн

хуейщ сыхьэт 20-м, щыт-

радзар сыхьэт 20.00-рщ. Зы илъэсым газетыр

156-рэ къыдокі.

ЖЫЛАСЭ Заурбэч

РЕДКОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР:

ТЕЛЕФОНХЭР:

редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-75-78; секретариатым

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкіэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Іуэхухэмкіэ - 42-22-86; къуажэ гъащіэмрэ экономикэмкіэ - 42-57-59; щэнхабзэмкіэ - 42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щіэныгъэмкіэ - 40-15-31; хъыбарыщі эхэмрэ спортымкіэ - 42-22-88, 42-22-89 хабзэхъумэ Іэнатіэхэм ядэлэжьэнымкіэ - 42-60-53; зэдзэкіакіуэхэм - 42-21-88; корректорхэм 42-22-66; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэттеххэм - 42-63-64

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щіынальэ іуэхущіапіэм ятхащ ПИ № ТУ07-00117-м щІэту.

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщіапіэр: 360030, КъБР, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

> Индексыр П 5894 Тиражыр 1.474 Заказыр №66

(12+)

Теддзэ тхыгъэхэм къыбжыгъэхэм, шыхьа КЪЫщаіэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редак-

цэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэте-

хуэ зэпыту щыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10